

ДИМИТЪР ПОПДИМИТРОВ

Галерия
• ЛЕВСКИ •

ГОЛЕМИЯТ
СИН
ОТБОР

ТИП
ТОП ПРЕС

ДИМИТЪР ПОПДИМИТРОВ

ГОЛЕМИЯТ СИН ОТБОР

chitanka.info

Тази книга е посветена на едни от първите мисионери, непожалили сили, за да бъде поставено през 1914 г. паметното начало и от тогавашното квартално отроче да израсне и възмъжее нов сериозен съперник на футболната арена у нас. С други думи — да отдадем заслуженото на ония легендарни личности, сътворили славата на така наречения „Голям син отбор“, дал на представителната единайсеторка на страната 10 национали, и на Кръстника, предложил като съосновател на „Левски“ Апостола на свободата за патрон на клуба, а и шествал с първата състезателна кохорта.

В предложените очерци читателят ще се запознае с тези избраници, ще им свали шапка за всеотдайната любов, за лишенията и жертвоготовността в течение на десетилетия, за подкопаното на някои здравословно състояние, за упоритостта на всички да бъдат пожънати неувяхващи лаври като вдъхновяващ пример за идните поколения. А той има не само клубни, но и национални измерения, включително и на олимпийския форум в Париж през 1924 г., за да заговори светът и за мъничката ни страна.

За легендите на Големия син отбор са изнесени показателни данни и след приключване на състезателната им кариера, когато се отдават на избрани от тях професии, включително и на треньорската, оставайки си до сетния дъх верни на любимия клуб и най-популярната игра като неуморими дейци. За да летят и наследниците им с топката като птици и да е неспирен възходът на вечно сините!

СИЛВЕСТЪР МИЛЧЕВ

ПРЕДГОВОР

Димитър Попдимитров завърши тази книга през 2002 година. И не дочака нейното отпечатване.

Спортните журналисти, които кръжим около футбола, приличаме в известно отношение на литературните критици. Знаем как, но не можем... Едно от големите изключения е Димитър Попдимитров. Той не само знаеше как, но и можеше да го направи! Беше централен нападател на не кой да е клуб, а на „Левски“. Игра и в два други отбора от „А“ републиканската футболна група — като войник в „Ботев“ и в края на състезателната си кариера в софийския „Завод 12“. По същото време пишеше и публикуваше стихове под псевдонима Люлин Димитров. Завърши славянска филология в Софийския университет „Свети Климент Охридски“ и треньорска школа по футбол. Има и четири семестъра в тогавашния Висш институт по физкултура „Георги Димитров“. Започна работа като журналист във вестник „Народен спорт“ не поради спортните си заслуги, а след успешно издържан конкурсен изпит. Остави безценно богатство на творец.

Книгата „Галерия «Левски». ГОЛЕМИЯТ СИН ОТБОР“ е плод на продължителна изследователска работа. Върху основата на точните факти и с увлекателен език авторът разказва за десетимата футболисти на „Левски“, които заедно с неколцина момци от други клубове пускат дълбоко корените на българския национален отбор и играят в първите два мача от неговото летоброене — през май 1924 година във Виена и на игрите на Осмата олимпиада в Париж. Огромната заслуга на Димитър Попдимитров е, че за пореден път възкресява нови страници от нашата футболна история. Всяко дърво се крепи на своите корени. Така е и във футбола!

Силвестър Милчев

С ОБАЯНИЕТО НА КРЪСТНИК, С ТАЛАНТА НА ВЕЩО ЛИЦЕ В ЩАФЕТАТА НА ПОКОЛЕНИЯТА БОРИС ВАСИЛЕВ (БОРКИША)

Роден на 25 септември 1898 г. в София. Баща му, завършил в Киев, е преподавател по история и богословие, автор на учебници по Стария и Новия завет. Майка му е възпитаничка на френски колеж...

На учредителното събрание през 1914 г. Боркиша предлага за патрон на клуба Апостола на свободата и това му спечелва признанието на Кръстник. Член е на първия управителен съвет, както и полузащитник в отбора до 1920 година. Завършва право. Редица години е завеждащ спорта и подпредседател на „Левски“, най-компетентната фигура на клубния футбол. Владеещ перфектно немски език, Боркиша превежда ръководствата по футбол на австрийците Карл Пекарна и Георг Блажке през 1922 година. Има принос и към спортната ни журналистика — коментира вътрешни и международни мачове, отразява и други представителни събития.

Почина на 10 март 1983 година.

Мисленото съприкосновение с този *ДОСТОЕН ГИД* за миналото на клубния футбол извиква уважение и най-дълбока почит. Познатата историческа снимка документира участието му като касиер в управителния съвет на „Левски“ от 1914 година. Още не е навършил 16 години. Стои редом с председателя Владимир Григориев, с подпредседателя Георги Манолов, със секретаря Крум Динков, със Стефан Тошков, Антон Янков, Зафир Абрашев, Асен Байнов. А за заслугата му на кръстник, споделя: „Предложих името на Апостола на свободата, защото той е образец на смелост, ловкост и героизъм, на безпределна любов и готовност за саможертва.“

С авторитетното си мнение Борис Василев се намесва и по повод на съобщение в печата през 1978 г., че е открит устав на клуба от 1911 г.: „В този устав не е указано кой и кога го е издал. Обяснение намирам в очерталото се съперничество между «Славия» и «Левски» — кой е по-стар. Според мен издаден е от запалени членове, за да докажат предимство. Повтарям: «Левски» беше основан на 24 май 1914 г.“

Връщайки се назад във времето, ще отбележим, че сред състезателите от първия отбор на „Левски“ Боркиша стои редом с вратаря Кирил Григориев, бековете Крум Динков и Константин Манолов, халфовете Зафир Абрашев (бъдещ архитект на старото клубно игрище), Спас Стоянов (тогава капитан), крилата Владимир Григориев и Димитър Сираков, свързките Цветан Генев и Георги Манолов, централния нападател Петър Стоянович (по-късно дългогодишен председател на „Левски“), както и Георги Събев, Манол Велев, Константин Апостолов, Стефан Тошков.

„По онова време — разказва Боркиша пред Стефан Нойков — във футболната йерархия на столицата старши беше «Футбол клуб». За нашия първи мач решихме да изпратим покана до доайена, който разполагаше с четири отбора. В първия играеха колежани и лицеисти и за тях бе унижение да излязат срещу някакво току-що основано, неизвестно клубче. Вторият отбор бе съставен от опитни софийски играчи, за които ние бяхме неравностоен съперник. В писмения си отговор «Футбол клуб» съобщаваше, че приема всички наши предложения и ще бъде представен от своя трети състав.“

Както е известно, фекистите печелят с 2:0.

В изпитателния срок обаче срещу втория отбор на „Славия“ резултатът е успешен — 1:0 с гол на Владимир Григориев.

А на 1 април 1915 г. е регистриран и двубоят между двата клуба на най-високо равнище, т.е. между първите им единайсеторки, който е и нещо като приеман изпит за елита. От левскарите с течение на годините ще заслужат известност бъдещият национал Цеко Генев (Генерала), както и нападателите Борис Цанков и Владимир Григориев. Сред славистите впечатляват дошлите от „ФК 13“ Асен Дишков и Тодор Владимиров (Сан), неостаряващият десетилетия наред Стефан Чумпалов, прочутият влекач Владимир Йерусалимов (загинал в Първата световна война), Тодор Калканджиев (от познатия футболен

род), Георги Григоров (Фурланата) — по-късно международен рефер)...

На старото игрище на „Славия“ *КИПИ РАЗГОРЕЩЕНА БИТКА*.

След почивката чрез лицеиста от „Галата сарай“ в Цариград, наречен още там Сан (т.е. № 100, под какъвто номер е бил записан в учебното заведение), съперниците печелят с 1:0.

Голмайсторът след девет години ще изведе българския тим на олимпийската сцена в Париж срещу Ейре. Тогава обаче на бойна нога в основния и разширен състав ще са десет представители на „Левски“. Ето и кратко обяснение за този многозначителен факт.

След Първата световна война „Левски“ прави качествен скок в развитието си. Получил е сериозни подкрепления от слелите се с него клонове „Скобелев“ и „България“, откърмил е и млади надежди. А за работата с юношите научаваме от тогавашния кандидат за големия футбол Никола Димитров (Фъц): „През есента на 1922 г. Боркиша ни събра на Могилката в двора на Втора мъжка гимназия. Остави ни да играем с топката, а после селекционира първия ни юношески състав. Той ни беше първият треньор и ни нарече «Сините лъвчета». Даде ни един екземпляр от своя превод на футболното ръководство, който бе преписан от всички ни.“

Скоро и тази мисионерска мисия на Боркиша ще даде обилен плод. Що се отнася до изготвеното от него треньорско помагало, той отбелязва: „Ние бяхме сравнително по-слаби, не напълно укрепнали физически и трябваше да играем срещу възмъжали, по-яки състезатели на другите клубове. По онова време на терена преобладаваше физическата мощ, ценяха се шутът и солото от едната врата до другата, играчите тичаха на тумби подир топката. Така не можехме да разчитаме на успех. Разбрахме, че трябва да заиграем иначе, за да неутрализираме физическото предимство на другите. Поставихме си за цел да преодоляваме съперниците без да се сблъскваме с тях. За това беше необходима тактика. Затова преведох австрийските специалисти и се захемехме усърдно да изучаваме и прилагаме техните рецепти.“

Помагалото, което се нарежда сред родоначалниците на учебно-тренировъчната ни литература, става *НАСТОЛНА КНИГА ЗА ГОЛЯМАТА СИНЯ АРМАДА*, съставена от вратарите Петър Иванов и Васил Байнов, защитниците Александър Христов, Симеон Янков, халфбековете Гено Матеев, Иван Радоев, Димитър Дражев, Никифор

Лозанов, нападателите Димитър и Никола Мутафчиеви, Цветан Генов, Константин Мазников, Кирил Йовович, Борис Цанков. Три сезона мотивация за тях е столичната надпревара, както и пробата срещу чужденци. Като имаме предвид прокраднали се неточности, ще се позовем на статия от Борис Василев за срещите с руските емигрантски („скитащи“) отбори през първата половина на двайсетте години:

„Под името «Галиполи» те за първи път играха с «Левски». Това беше есента на 1921 г. В състава на този тим беше известният Фр. Клюд. Малко по-късно през 1922 г. «Галиполи» се яви в нов състав, където личаха големите футболисти Бохемски, Борисов, Мартинов, Кючумов, Рибак... Център-нападателят Бохемски бе образец на съвършена техника. Център-халфбекът Борисов бе феноменалният стълб, който впоследствие влезе в състава на «Левски» и стана негов треньор... Усилията на скромния Миша се увенчаха с пълен успех и «Левски» стана истински водач на българския футбол. През 1922 г. той гостува във Варна. Игра срещу «Тича» и «Владислав». Най-силно впечатление ми направи Миша Борисов на втория мач срещу «Владислав», когато всички нападения на варненци се разбиваха от гранитния централен халфбек с окървавена глава...

Мартинов бе първият вратар, който плени нашите среди. С пъргавина на тигър той правеше плонжове и спасяваше трудни положения... Ловкостта на левия инсайт Кючумов и силният удар на десния Балдин изпъкваха винаги между 22-мата на терена. Рибак бе страничен халфбек, който имаше отличителна игра с глава и поразяваща еластичност. От него нашите халфове се научиха да хвърлят добре тъч.

През лятото на 1923 г. «Рус», образуван в Прага, гостува на софийските футболисти. Съставът бе попълнен с известния пражанин Ваник. Впечатлението от него бе толкова силно, че мнозина наши спортисти признават дриблинга му за една рядкост между всички, гостували впоследствие у нас. Единствен «Левски» има успех срещу «Рус», като изнесе трудна победа с 3:2...“

Що се отнася до приноса на Михаил Борисов, Кръстника и на друго място не пести похвалите: „Той влиза в състава на «Левски» като играещ треньор и като такъв е

ПЪРВИЯТ В ИСТОРИЯТА НА БЪЛГАРСКИЯ ФУТБОЛ...

Той дойде тъкмо навреме. Имаше солидни познания за модерния навремето футбол и в работата си умело съчетаваше практическите занимания с теоретичната и техническата подготовка, която бяхме започнали в нашия клуб. Въведе и наложи колективното начало, поведе борба със самоцелното «соло» и безсмислените силни шутове, накара ни да свалим топката долу. Така се научихме да играем с ниски, къси пасове в триъгълници, съчетани с дълги прехвърляния. В отбора ни бяха навлезли млади талантиливи сили и от тях Борисов създаде много силен състав, който показваше нещо ново у нас.“

Една снимка от 1925 г. представя резервния състав, трениран от Борис Василев и Никола Мутафчиев. Тя свидетелства, че юношеската селекция от 1922 г. била перспективна и че „Левски“ може да разчита на вълна от нови подкрепления, израснали в неговото гнездо: Асен Панчев, Константин Ефремов, Владимир Ватев, Асен Пешев, Никола Димитров (Фъц), Кирил Петрунов и др. Някои от тях не само ще пожънат знаменити клубни успехи, но ще влязат като легенди на националния ни футбол. Така и делото на Борис Василев придобива още по-внушителни параметри, началото на които тръгва от първооснователите, оставя ярка диря с Големия син отбор през двайсетте години, за да продължи и с шествието на наследниците от трийсетте.

Така Боркиша се превръща в символичната обаятелна и обединителна фигура, съпътствала три поколения от щафетата на „синята магия“ в течение на цели две десетилетия. Наистина завидна съдба!

ЖЕРТВОГОТОВНИЯТ ВРАТАР С ЛЪВСКИ СКОКОВЕ ПЕТЪР ИВАНОВ (ВЕРТЕР)

Роден е на 29 юни 1903 г. в София. Баща му е завършил Военното училище (1895) и се издига до чин полковник. Съпругата му Елисавета е първенец на страната по тенис, участничка в Балканските игри през 1931 г. в Атина. Една от двете му дъщери е сред най-добрите у нас на скокове във вода.

Петър Иванов учи в Хайделберг и завършва по-късно химия в Бърно...

Още като юноша намира място в първия отбор на „Левски“, на чиято врата ще бъде през 14 сезона. Столичен първенец (1923–1925), вицешампион (1926), а е и сред юначагите, пожънали шампионската титла на България през 1933 г. и извоювали Царската купа. Носител е на общинския трофей „Улпия Сердика“ (1926, 1930). Той е и първият вратар на националния отбор, направил бойното си кръщение на 21 май 1924 г. във Виена срещу Австрия (0:6) и на олимпийските игри в Париж седмица по-късно.

Почина на 18 януари 1969 година.

И за Петър Иванов (Вертер) паметта ме връща към лятото на 1956 г., когато в галаспектакъла на ветераните на „Левски“ и „Славия“ той бе *СРЕД НЕЗАБРАВИМИТЕ ЛЕГЕНДИ* на „сините“ от няколко поколения. Отново в компанията на славните партньори от миналото — Симеон Янков (Симето), Александър Христов (Шкумбата), Никола Димитров (Фъц), Борислав Габровски (Габрата), Асен Пешев (Капуй), Асен Панчев (Панчето) и др. Редом с плеяда други знаменитости, проявили се на състезателната арена по-късно, но също така оставили бляскава диря.

В елегантния екип, снажен и стабилен, Петър Иванов престоя на пост № 1 по-дълго, отколкото някои сравнително по-млади, напуснали преждевременно „полесражението“. Стори ми се леко приведен от товара на годините. Но явно с амбицията за най-достойно представяне — макар че след година диагнозата ще бъде „силно изразено лумбаго и болки в кръста“. Така и той заслужи честта да бъде на върха на щастието си, аплодиран от многобройната публика, дошла да изрази и към него своята обич и преклонение.

Отколе е сагата, сътворена от този чутовен страж на синята армада! Отдавна е и романтичното му прозвище, придобило изключителна популярност. Идва в „Левски“ от слелия се с клуба клон „Скобелев“ през 1919 година. А що се отнася до спортния псевдоним, навярно го е придобил като ревностен читател на Гьотевия шедевър „Страданията на младия Вертер“, украсил световната литературна класика.

Бързо се налага на вниманието на специалистите, печели симпатиите на публиката. През 1923–1924 г., когато благодарение и на Вертер „Левски“ става столичен първенец, оценката в печата е особено ласкава: "Отличен голкипър, един *ОТ НАЙ-ДОБРИТЕ В БЪЛГАРИЯ*.

Извънредно решителен, специалист в отнемането на топката от краката на противника... Този „патент“ обаче му струва скъпо в полуфинала за държавното първенство с „Владислав“ (Варна) през есента на 1924 г. (0:0). Без да му мигне окото, Вертер отново демонстрира лъвски скок и... трябва да напусне строя. Тогава смени не са разрешени, на вратата застава лявото крило Кики Йовович. Подобен вариант (но с вратар Ангел Андреев — Катастрофата) е изпълнен и следващата пролет в Истанбул срещу отбора на Турция (1:2).

Така години наред Вертер участва на няколко фронта. През лятото на 1922 г., когато „Левски“ гостува във Варна на „Тича“ (1:1) и „Владислав“ (1:1), наблюдателите го наричат „фантастичен“. За да се удържи чиста победа (2:0) над респектиращия руски емигрантски тим „Галиполи“, дошъл от Цариград, безспорно голяма заслуга има и българският вратар. Петнадесет хиляди зрители на „Хиподрума“ в трескава възбуда го окуражават през пролетта на 1924 г. в мача срещу „Ромкомит“ (Букурещ), завършил 2:0 за „Левски“, възнаграждавайки го с овации и заради новата му роля като „летяща ракета“ във въздушна схватка, както е представен на първа страница в печата.

Той е един от пионерите ни и на олимпийския форум в Париж. Съперникът Ейре е сочен като фаворит и предварителните очаквания са да си напълни кошницата с голове. Има дори недоволства, че за този мач е предоставен централният стадион „Коломб“, докато на други по-важни и екзотични птици е отреден второстепен обект. Но играта на българите през първото полувреме принуждава организаторите да признаят чрез високоговорителите във френската столица, че след уругвайците (победили със 7:0 югославяните) страната на розите е втората изненада на олимпиадата. И на „Коломб“ броят на зрителите от 4000 нараства на 15 000! За беда — след серия от успешни изкуствени засади на българите — съдията си затваря очите за 28-ата поред, не уважава и вдигнатото флагче на помощника си. За капак Вертер — подведен от този сигнал — не реагира на удара, отправен от противниковия централен нападател. И 0:1! Кой знае как се е проклинал за това предоверяване към Темида? Сякаш по ирония на съдбата и този случай трябва да бъде отнесен към личното повествование „Страданията на младия Вертер“.

А какъв е отзвукът изобщо личи от изказването на пълномощния ни министър на приема за националите в нашата легация следващия ден: „За час и половина каквото направихте, дипломатите не могат да постигнат нередко за години.“

Часът за реабилитацията на нашия вратар пред очите на парижани ще удари след година, когато в най-красивия град (за който Симеон Янков — Симето, казва, че ако не си го видял, все едно, че не си се родил) „Левски“ записва една от най-красивите си международни победи — 2:0 срещу „Стад Франсе“. „Пти Журнал“ дава такава оценка за Петър Иванов:

„ТОЙ ИГРАЕ С ИДЕАЛНА БЕЗПОГРЕШНОСТ!“

Пътеписът за турнето, появил се във вестник „Левски“ след близо десетилетие, разкрива и други щрихи от портрета на Вертер (представян и под името „Граф Боне“, защото във фигурата и обноските му имало нещо благородно). Така, когато отборът посещава прочутото кабаре „Мулен Руж“ (оркестърът свири „Цветя на любовта“, а дамите на сцената са истински феи), той танцува със стройна парижанка, а на масата води такъв диалог: „На мене ще ми се сервира само от дясната страна и келнерът трябва да е с фрак“.

И в трийсетте си години, когато е пред пенсия като вратар, допринася за шампионския успех през 1933 година. Но за да извоюваш държавната титла, по-напред трябва да вземеш връх в столичната надпревара, като се наложиш в най-старото дерби. И това „Левски“ постига срещу „Славия“ с върховни усилия във февруарска обстановка, като резултатът прави такива зигзаги: от 1:0 до 3:0 (до 21-ата минута), от 3:1 до 3:4 (44-а мин.), после 4:4 (60-ата) и 5:4 (Панчев от дузпа в 89-ата минута и 34-ата секунда след събаряне на Пешев)! Наистина паметно разчистване на по-нататъшния път...

През следващия сезон 1933–1934 година „Левски“ е на изпитание — отборът едва се скалпва, включително и за вратарския пост. И отново се сещат за изпитания гренадир. По този повод в предшественика на сегашния клубен вестник е останала истинска литературна перла, изваяна с перото на такъв проникновен разказвач, какъвто бе доайенът Стефан Нойков.

А и заглавието „Страданията на стария Вертер“ подсказва за верния усет на автора да предложи наситен с тънък психологизъм епилог на една бележита вратарска кариера. Преразказваме накратко.

В напредналата си възраст Вертер се е оттеглил от терена. Но е доведен от управниците на клуба за нов мач, въпреки забележките му, че дълго не е тренирал и може да стане за смях. Отговарят му: „Ще направиш тая жертва!“

И ето го пак на вратата. Спомня си ентусиазма на някогашните партньори, овациите на зрителите, опиянението от победите. Пренася се и на драмата с ирландците в Париж, а авторът следи мислите му: „Достойна борба бе там. Доста изненадани останаха те, очаквали да се срещнат едва ли не с някакви диваци от Полинезия. И голът от засада... ах, тоя офсайд!“ Човърка го старата рана.

Първото полувреме завършва благополучно. „Започва — както четем в текста — злополучното второ. Силен шут отдясно нарушава спокойствието на Вертер. Той прави плонжон, докосва нещо, но, дявол го взел, защо топката не остава в ръцете му, а влиза в мрежата?... Става, учудено поглежда ръцете си — негови ли са те или не?... Още два пъти вади топката от своята врата и се възмуцава с цялото си същество от самия себе си...“

Някогашният непробиваем страж е преминал своя зенит, но „Левски“ е изпаднал в беда и се е нуждаел от подкрепа. Дори с цената

на жертви!...

След дълги търсения открих дома на Вертер, в който в мила семейна среда живее синът му Петко. Часове разглеждах колекцията от снимки, медали, отличия, свързани с кариерата на прочутия вратар. Техен „ангел-пазител“ е снахата Екатерина, която казва:

"Великодушен и всеотдаен, той наистина бе готов на жертви. Работи като технолог и от фабричните химикали си докара рак. Но не спираше да спортува, нерядко нарамваше и ските. От него знам, че националите ни са отишли на олимпиадата до голяма степен на собствени разноски. Той, за да си набави средства, става и миньор. Като почина, идваха за снимките му дейци на „Славия“, но свекърва ми ги отпрати с думите: „Вертер служи предано на «Левски» и всяка вещ от колекцията може да служи преди всичко на любимия му клуб.“

СКРОМЕН И ДОБЛЕСТЕН КАВАЛЕР НА КРЪГЛАТА ТОПКА СИМЕОН ЯНКОВ (СИМЕТО)

Роден на 17 февруари 1899 г. в София. Родителите му са учители, от Беломорска Македония.

Завършва Търговската гимназия в столицата. Участва в Първата световна война (на Южния фронт), за което е награден с възпоменателен медал. По професия е банков чиновник, но работи и като треньор по футбол (както сочи трудовата му книжка). Пенсионира като началник отдел в Българска народна банка.

В плен на кръглата топка е още от детството си — живее в района, откърмил основателите на „Левски“, в чийто представителен отбор ще бъде основен стълб около 15 сезона. Вицешампион на страната е през 1925 и 1929 година. Носител на общинската купа „Улпия Сердика“ през 1926, 1930, 1931 и 1932 година. Облича 4 пъти националната фланелка (1924–1926). Още през февруари 1924 г. се съобщава в печата, че е дългогодишен завеждащ спорта в „Левски“ (равносилно на треньор, включително и на „дефанса на I тим“). През 1935 г. отново е включен в клубното ръководство. Води подготовката на сините и след Втората световна война.

Почина на 3 септември 1979 г. в София.

Петнадесет изпитани и добре известни поборници „те бяха на брой“, когато в един юнски ден на 1956 г. отново се появиха на терена, за да участват в мач на ветераните с представителите на „Славия“. Едно символично съзвездие, предавало си щафетата по възходящия път на „сините“. Една снимка документира тогавашното присъствие на Никола Димитров (Фъц), Васил Спасов (Валяка), Димитър Дойчинов, Стефан Никушев, Любомир Стамболиев, Любомир Петров (Боби), Асен Димитров (Сменко), Борислав Габровски, Асен Панчев

(Панчето), Атанас Динев, Асен Пешев (Капуй), Никола Петрунов (Офицера), Александър Христов (Шкубата), Петър Иванов (Вертер), Симеон Янков (Симето)... Бях на стадион „Васил Левски“ в оня паметен момент, когато към тази гвардия, представяща елита от няколко поколения на „сините“, се отправи друг любимец от миналото — Никола Мутафчиев (Колишчето). Той едва пристъпяше от тежко заболяване, но сияеше от щастие, че ще може да поднесе изработените от него флагчета. В редицата на „белите“ също имаше легенди, които извикваха в паметта на по-възрастните зрители най-вълнуващи спомени: Димитър Манолов (Найдо, Боянската мечка), Никола Калканджиев (Колата), Никола Стайков (Толето), Димитър Байкушев (Мими), Райчо Богословов...

И започна галапредставлението, в което някои от *АРТИСТИТЕ ГАСТРОЛИРАХА С КОРОННИ ТРИКОВЕ* и накараха многобройната публика да тръпне от удоволствие, да избухва спонтанно в аплодисменти. В този мач „сините“ бяха предоставили капитанският пост на най-възрастния измежду тях — Симеон Янков. След шоупрограмата на ветераните на разговор в редакцията на спортния ни вестник Симето бе споделил следното:

„Подир Първата световна война у нас нямаше никакви топки. Принудихме се да вземем от казармата на I-VI полк стари ботуши и от тях да ушим топка. Но тогава изскочи друга неприятност — нямаше плондири. Правихме опити с мехури от животни, балончета, вътрешни гуми от велосипеди и какво ли не още. Но все пак успехме да си осигурим топки. Спомням си как организирахме и първия международен мач с румънския «Триколорул». Румънците искаха да им внесем предварително в банката 20 000 лева. Това бе огромна за времето сума, която нито ние, нито «Славия» имахме. Принудихме се ние, 7 души от играчите, да подпишем полица в Популярна банка. До започването на мача треперехме не само за резултата, а дали ще успеем да съберем парите. За наша радост пуснахме билети за 70 000 лв, а продадохме и кочаните и спечелихме 96 000 лв, след като публиката счупи вратите на игрището.“

След победата на стария „Юнак“ с 1:0 (през 1923 г. той е разположен перпендикулярно на Перловската река) главните столични улици са огласени от възторжено шествие. Успехът е бил постигнат „със смела и не по-малко елегантна от съперника игра“.

Ако съдим по една бележка във вестниците през 1933 г., според която тогава Симеон Янков отбелязва 20-годишнината си като активен футболист, може да установим и началните му стъпки след дяволското кълбо, т.е. включително и при основаването на „Левски“. А тяхната къща е срещу I/VI полк (сега градинката пред НДК), чийто плац служи и за игрище на клубните членове. Симето е разказвал как подгъвали бодливата тел на казармената ограда, за да не се пука топката. А Фъц си спомняше как в началото на двайсетте години от миналия век бил пръв помощник на Янков, изпълняващ и ролята на домакин на отбора: „Прошиваше горницата, лепеше и надуваше топката за всяка тренировка...“

В страници от историята пък Д. х. Николов пише:

"1920 г... Симето не иска да играе по гащета, продължава да рита с дълги панталони. Чак след дълги кандардисвания, заплашвания и пр. започна да спортува с къси гащета... Той е последният, играл с дълги гащи... До 1948 г. — най-добрият бек! Едър, силен, разсъдлив и легален, но отчайващо скромнен... През 20-годишната му кариера не му е свирена нито една дузпа. Пословични са думите му, когато го запитвали защо не прави фаули: „Да фаулирам — това значи да призная противника за по-добър от мен...“

Същият автор ни пренася и на плажа във Варна през 1922 г. Преди мача с „Тича“ Миша Борисов — първият (играец) треньор на „сините“ (от руския „Галиполи“) предупреждава състезателите да не прекаляват със слънчевите и водни бани. Но кой да го слуша?! Варненци започват да нагъват гостите, чието нападение няма сили за атака, но вратарят Вертер е фантастичен. След 0:1 Мърцо (Д. Мутафчиев) изравнява — 1:1... На другия ден срещу „Владислав“ Симето спасява гол, публиката иска дузпа, домакините напускат играта... Реферът (капитан на английски кораб) харесал Симето и му предлага да замине с него. Но водачът д-р П. Стоянович не го пуска: „Току виж хвърлили те в морето“.

„Левски“ все повече се налага като носител на модерните тенденции и сериозно застрашава хегемонията на „Славия“ в столичното първенство. През есента на 1923 г. е пожъната победа с 3:1 над „белите“, която е сериозна заявка за първото място в крайното класиране. В националния отбор, който се готви за олимпийските игри в Париж през 1924 г., са повикани 10 левскарци, сред които и защитникът Симеон Янков. Преди олимпийския дебют е проверката във Виена срещу Австрия (0:6). Чувствителната загуба не се отразила негативно на оценката за представянето на българина, който като „непоклатима стена“ принудил дясното крило Кути да избягва стълкновенията с него и своевременно да прехвърля топката на другия фланг. В домашна обстановка Симето споделял как със страхотен „ждроб“ право в тялото на австриеца му взел страха...

А ето как всъщност нашата отбрана действала срещу Ирландия в Париж, за да бъдат изпипани и прословутите 28 изкуствени засади, при последната от които съперникът отбелязва и фаталния гол за 0:1: „Застане Симето до нашата врата, Шкубата отиде чак на центъра, всички други съиграчи — напред. По такъв начин цялото поле — от центъра до нашата врата, представляваше един капан. Щом някой ирландец пипне топката в това поле — сто-о-ой! Офсайд си, гълъбче!“ За съвременния читател ще добавим, че тогава действа старото правило за засадата, в каквато изпадаш, когато при подаването на топката пред теб има само двама противникови играчи.

Има и друг факт, който заслужава внимание, когато говорим за класата на Симеон Янков... През есента на 1925 г. „Левски“ заминава на турне в Германия и Франция. На 8 ноември в Париж е изкована престижна победа с 2:0 над „Стад Франсе“. На официалната вечеря присъства и барон дьо Кубертен, основател на съвременното олимпийско движение, който вдига наздравица за левия ни бранител, надминал себе си (по думите на партньора му Гено Матеев), превърнал се в един от героите на столичния стадион „Буфало“ наред с вратаря Вертер и голмайстора Кики Йовович (Вагонетката). Значи не напразно преди този двубой Симето е апелирал към съиграчите си: „Съзнание, господа! Преди всичко съзнание за значението на предстоящата борба!“

А ето какво пише и наш наблюдател за ценния успех: „И така, навръх Димитровден *БЪЛГАРСКИТЕ СТУДЕНТИ В ПАРИЖ БЯХА НА*

ВЪРХА НА СВОЕТО УДОВОЛСТВИЕ.

Автобусите не можаха да тръгнат след мача заради тях. Някои се бяха покачили по покривите и калниците им и за нищо на света не се съгласиха да слезнат.“ Така и окичени, превозните средства потеглят.

Строежът на клубното игрище в Борисовата градина (на мястото, където сега е националният стадион „Васил Левски“) е започнат през 1924 г. и завършен през 1926 година. Но от душовете за състезателите не тече топла вода поради липса на финансови средства. И на Симеон Янков е идеята пет-шест години по-късно да се тръгне с книга за волни пожертвования по магазини и кантори на привърженици, за да се осигури необходимата придобивка. Спомнят си го как и сам той обикаля в Централните хали месари и рибари, как намира търсената подкрепа и от вестникарски будки. Наистина заслужавал е да бъде поставено и неговото име в бутилката, положена още навремето в основите на сградата с официалната трибуна. Както е постъпено и с други от най-преданите и най-щедрите.

Наскоро Борис Янков — син на железния ни защитник — ме посвети и в други любопитни факти. В известен период от втората половина на двайсетте години от миналия век баща му е професионалист на „Монпелие“ и „Ред Стар“ (Париж). Тогава английски емисари предложили да събере наши футболисти и те да играят на Острова благотворителни мачове, за да се съберат помощи за руски емигранти, преселили се на Запад (нали окончанията на имената съвпадат). Но между „Левски“ и „Славия“ не било постигнато съгласие, нямало разрешение „отгоре“ и турнето до Гордия Албион пропаднало... Ревностен почитател на Франция Симето си остава до края на дните си. Семейният албум е съхранил снимки от 1972 г., когато отива там на гости на сина си (работещ в представителството на „Балканкар“) и снаха си. Фотографира се е и на стадион „Коломб“, връщайки се мислено на историческия мач с ирландците. Има го и с въдица в ръка да опитва слуката като заклет поданик на този спорт от дълги години. Има го и приседнал в тучна зелена морава, открил четирилистна детелина. Три месеца преди да почине.

За онова, с което е впечатлявал най-близките си, чухме и снаха му Дима Янкова: „Великодушен, общителен. Готов да е в услуга. Отказал да стане държавен треньор, защото при неговия независим характер и натрупан опит не виждал смисъл да завършва за това и

школа в Москва. При срещи с приятели у дома се чувстваше с какъв авторитет се ползва, на какво уважение се радва. Проявяваше се и като признат песнопоец, участвал в хоровете «Славия» и «Гусла». Свиреше на пиано. Държеше да е спретнат, елегантен.

НО ОБАЯТЕЛЕН БЕ ПРЕДИ ВСИЧКО С ДОБРОДЕТЕЛИТЕ СИ КАТО ЧОВЕК

А с добрия си вид и напоследък не даваше знак да се предположи от какво тежко заболяване страда.“

Във футболните среди го знаят като строг и непримирим съдник, със собствено мнение по парливи теми. В интервю от 1934 г. като причина за упадъка на футбола сочи некомпетентността на управниците на различни равнища. Въстава против погрешни насоки в този спорт. Отговаря и на въпроса за въвеждането на професионализма.

А ето по-обширен откъс от казаното през 1938 г. пред Стефан Нойков: „Оттеглих се от активна дейност, защото виждам, че всичко върви по неверен път. Нужна е коренна промяна в системата на работа, ако въобще може да се говори за система. Единственият път за издигането на футбола ни са силните клубове... Да им се осигурят треньори, строго да се спазва шампионатната програма, всеки клуб да работи с по два-три отбора със задължителни мачове за юношите и резервите... Държавата трябва да помогне на клубовете. Отнася се до физическото възпитание на младите поколения, а то не може да не я интересува. Аз съм за професионализма в чистия му вид, защото осигурява възможности за редовни тренировки, строг режим и пълен контрол върху играчите. Трябва да се разбере, че аматьорските тимове никога не ще издържат в борбата с професионалистите. Винаги се апелира към духа на играчите, а не се прави нищо за планомерната им подготовка. Духът е необходим, но той трябва да допълни подготовката, а не да бъде едничкото оръжие, на което разчитаме.“

Когато се честваше 50-годишнината на „Левски“, бях натоварен от тогавашния вестник „Футбол“ да направя анкета с широк кръг от почитатели, бивши състезатели и видни специалисти, които да отговорят на въпроса: „Как бихте оформили юбилейния отбор?“ Тогава в почетната листа фигурираше и името на Симеон Янков (Симето).

ЗВЕЗДА В ЗАЩИТАТА, МАЙСТОР НА ЗАСАДИТЕ И В ИГРАТА С ГЛАВА АЛЕКСАНДЪР ХРИСТОВ (ШКУБАТА)

Роден на 31 май 1904 г. в София. Баща му (от македонско потекло) е банков чиновник. Брат му Петър Христов е държавен първенец на 100м, 200м и дълъг скок.

Прощъпалникът му е сред малчуганите на „Скобелев“, чийто квартален парцел опира до южната страна на едноименния столичен булевард, а от 1919 г. се приютява в гнездото на „Левски“ като негов основен клон.

Висок и снажен, Шкубата скоро се утвърждава като защитник на „сините“, спечелвайки си признанието на непоклатим стълб. В състезателната си кариера е един от дълголетните, шествали с Големия син отбор през второто и третото десетилетие на века. Четирикратен столичен първенец и шампион на страната през 1933 година. Носител е и на кметската купа „Улпия Сердика“ (1926, 1930, 1931, 1932). В националния тим дебютира през 1924 г. в срещата с Австрия във Виена (0:6), а седмица по-късно играе срещу представителите на Ейре (0:1) на олимпийските игри в Париж. Носи на гърдите си лъвския герб в 7 международни мача, включително през 1931 г. в Букурещ срещу Румъния (2:5). След края на състезателната си дейност е уважаван деец, за известно време и треньор на наши отбори.

По професия е зъботехник, работи в тандем със съпругата си, която е зъболекарка.

Почина на 12 март 1992 г. като 88-годишен клубен доайен.

Спортният печат отпреди шест-седем десетилетия е съхранил редица ласкави оценки за този изпитан боец. След историческата победа над „Славия“ през есента на 1923 г. с 3:1, с която по убедителен начин е нарушено господството на „белите“, четем следния пасаж.

"Отлично изнесе на показ редките си и ценни качества на първокласен играч и *БЛЯСКАВО ИЗПЪЛНИ СВОЯТА ЗАДАЧА*.

Тогава е рамо до рамо с легендарните съратници Вертер (Пет. Иванов), Симето (С. Янков), Гено Матеев, Ванюш (Ив. Радоев), Кино (Ник. Лозанов), Мърцо (Дим. Мутафчиев), Колишчето (Ник. Мутафчиев), Генерала (Цеко Генов), Дяволето (Конст. Мазников), Вагонетката (Кир. Йовович). След този паметен двубой между „корифеите на столицата“ един автор отбелязва: „Близкото бъдеще, което отново ще постави двата отбора изправени един срещу друг в полето на честта, ще покаже кому принадлежи окончателно първенството за през цялата 1923–1924 година.“ През пролетта резултатът е 1:1 а „Левски“ заема лидерската позиция в крайното класиране, изравнен по точки със „Славия“, но с по-добра голова разлика (69:9 срещу 59:12)...

От въпросната златна есен за Александър Христов са и следните редове: „Отлично играе с глава, достигнал в това отношение степента на виртуоз... Излизал с чест от много критични моменти, осигурил така много победи за «Левски»... А помествайки снимки с кратки характеристики за нашите представители на Парижката олимпиада през 1924 г., в. «Спорт» пише за Шкубата: «Изпъква като един от най-добрите бекове в България. Направил голямо впечатление на румънците със своята специфична игра с глава.» В този ред на мисли се налага да напомним пак забележителното турне на «Левски» през октомври 1923 г., при първото гостуване на столичен отбор в чужбина, а именно в Букурещ, когато записва 1:1 срещу «Ромкомит» и 4:2 срещу «Триколорул».

Що се отнася до българската премиера на олимпийската футболна сцена, Александър Христов винаги с особено чувство на вълнение се връщаше на спомените от мача на стадион «Коломб» във френската столица. Споделяше как след първоначалния смут отборът застава на бойна нога, разчитайки и на прословутите изненадващи и объркващи противника изкуствени засади. Той заедно с другия колос в отбраната Симеон Янков още повече са шлифовали това оръжие след междудържавния дебют срещу Австрия във Виена. А като го запитах веднъж мимоходом наистина ли повече от 20 пъти са го приложили срещу Ейре (0:1), той лаконично отговори: «Двайсет и осем бяха тия наши атракции на брой, изпълнени най-точно под моята диктовка...»

Тогава още е в сила старото правило за офсайд, в който противникът изпада, ако пред него има по-малко от трима пазачи. Шкубата е оня, който като преден защитник прави само крачка-две напред и съперникът попада като жертва в заложения капан. Последният път обаче, въпреки сигнала на помощника, главният съдия си затваря очите пред очевидното нарушение, за да се потвърди истината, че изкуствените засади са нож с две остриета, едното от които може да се обърне и срещу тия, които се осланят на него.

Други знаменателни събития в кариерата на железния защитник са сезоните, когато «Левски» щурмува шампионската титла. Първата атака е през октомври 1924 г., но след 0:0 в полуфиналната среща с «Владислав» няма преиграване поради отказа на варненци. Вторият напън е през август 1925 г., когато с най-високото отличие се увенчава «Владислав» (0:2). Следващата несполука е срещу «Ботев» (Пд) през октомври 1929 г. — 0:1. И най-сетне на 3 октомври 1933 г. удря **ЧАСЪТ НА ВЕЛИКАТА РАДОСТ**.

На стадион «АС 23» пред 12 000 зрители «Шипченски сокол» (Вн) е принуден да отстъпи. Резултатът се движи така: 1:0 Жеков (12), 2:0 Панчев (29), 2:1 Ил. Булашев (36), 3:1 Пешев (63). Сред победителите (в червени фланелки, тъй като на гостите е предоставена привилегията на синия цвят), освен авторите на попаденията във варненската врата, са и Р. Мазников, Н. Николов (Бачо Кольо), Ал. Христов, Б. Габровски, Н. Димитров (Фъц), Конст. Ефремов, Мих. Лозанов (Танка), Ник. Лозанов (Кино). За Шкубата оценката е, че е бил по-добрият от бековете. Оправдал е напълно и поверената му капитанска лента. Поемайки в прегръдките си Царската купа като най-ценен дар за шампиона, той споделя: «Дължа да изразя голяма благодарност към партньорите за високата им дисциплина и демонстрираната игра. Най-сетне постигнахме наградата, към която толкова години протягахме ръце!» Не е трудно да си представим заслужената му гордост като единствен от Големия син отбор на двайсетте години, предал така достойно щафетата на поколението, дошло през трийсетте. За такъв подвиг са били нужни близо десет от златните години на младостта, чието друго име е

КЛУБНА ВСЕОТДАЙНОСТ И ВЯРНОСТ

На тази тема той се изповядва пред Стефан Нойков в диалог, започнат от 1938 г. и продължил в интервю през февруари 1992 г.:

«Ние дадохме всичко от себе си, направихме лични жертви... Подемът в първите години се дължеше изключително на големия ни идеализъм. През лятната ваканция ние, група ученици от „Левски“, работихме на стара тухларна, за да съберем пари за нашия клуб. От футбола не съм получил нито стотинка, аз съм му давал. Той се отплащаше щедро — даряваше ме с радостта от играта, доставяйки удоволствие и на хората...».

В допълнение на тия думи може да прибавим казаното от него на среща в редакцията на спортния вестник преди около половин век: «Нашата задача не е да създаваме само футболисти и баласт на обществото, а граждани, годни да се справят в живота с всякакви задачи, здрави физически и добре развити умствено...»

В последните години от живота му, все така строен, изискан, представителен и приветлив, го виждах постоянно заобиколен от почитатели. Като споделях това пред госпожа Елена, помагала вкъщи до сетния му дъх, тя ми предаде следните негови думи: «Бях дете, когато на близките ливади, простиращи се до Александровска болница, трябваше да направя своя прощъпалник във футбола в ролята на... голкипър... Като звезда на „Левски“

НЕВЕДНЪЖ БЯХ НОСЕН НА РЪЦЕ

след успешни мачове. Като национал бях сред поканените от царя на прием в резиденцията „Врана“... Бях в игра 18 години, а за това не съм получил и 18 стотинки. Участвал съм и в официални състезания на висок скок... Имах богат архив от снимки, паметни знаци, отличия, отделни броеве и изрезки от вестници. Като се завърнах след бомбардировките над София у дома ни с изпотрошени стъкла на прозорците, само на това мое богатство бе посегнал някой, а бе най-скъпото за мен... Доживях все пак и на стари години да бъда сред поканените и наградените при юбилейни събития...» От любезната госпожа, грижила се за бай Сашо като за втори баща, чух и следното: «На преклонна възраст не пропускаше да отиде сутрин в ресторант „Кристал“ на чаша кафе, след обед прескачаше на среща с приятели в „Минералсувенир“. Всяка неделя бе на утринна служба в храма „Александър Невски“... Месец преди да почине, с нескрито възмущение прочете страницата, написана за него от Стефан Нойков...»

Погребението му бе в 11 ч. на съботен ден. Придружихме го до вечното му жилище заедно с ръководители, бивши състезатели и

привърженици на клуба. Дошли бяха и приятели от други спортни «цветове». Като изтъкваха заслугите му, големи фигури като Михаил Лозанов (Танка) и Никола Николов (Бачо Кольо) си припомняха знаменития финал през 1933 г., когато «Левски» за първи път стъпи на шампионския връх. Христо Минковски (Мути) и Любомир Алдев сочеха качества на характера му, като подчертаваха: «С изключителната си скромност и с интелекта си той бе образец на спортист!»

Достойно признание за бай Сашо бе и присъствието му в идеалната единайсеторка на «Левски», подбрана в анкета по случай половинвековния юбилей на клуба през 1964 година.

С ПАТЕНТ НА ЕКСПЕРТ ЗА ВЕЧНИ ВРЕМЕНА

ИВАН РАДОЕВ (ВАНЮШ, БАБА РАДА)

Роден на 9 септември 1901 г. в София.

По професия е геодезист, който работи във Военния топографски институт четвърт век (до 1946 г.).

«На 11 години бях — казва той, — когато футболът превзе махалите, клубове още нямаше...». Играе сетне в «България» (1914–1918 г.), след това в «Левски» (1918–1928 г.), но споделя, че гонил топката и по-късно.

С «Левски» е вицешампион през 1925 г., носител на купата «Улпия Сердика» през 1926 година. Дебютира с националния тим на олимпийските игри в Париж срещу Ейре (28 май 1924 г.), а втората му среща е на 10 април 1925 г. в Истанбул срещу Турция (1:2).

Още като състезател на «сините» се пробва и за треньор, включително в Пловдив. За клубната си одисея като наставник дава следната справка: «Левски» (1934–1942, 1945–1947, 1949–1951), «АС 23» (1943), в Попово (1944), «Единство» — София (1948), «Славия» (1952–1954), «Септември» (1955–1956), «Локомотив» — Пловдив (1957–1959), «Берое» (1960–1964), «Ботев» — Враца (1965–1966), «Спартак» — Варна (1967), «Марек» (1968–1971, 1973–1974), «Марица» — Пазарджик (1972). С други думи водил е подготовката на тия отбори в течение на четири десетилетия.

Селекционер е на националната ни единайсеторка в 8 междудържавни мача:

24.05.1939, София — Латвия (Летония) — 3:0

22.10.1939, София — Германия — 1:2

11.04.1942, Загреб — Хърватия (Хърватско) — 0:6

19.07.1942, София — Германия — 0:3

15.06.1947, София — Албания — 2:0

06.07.1947, София — Румъния — 2:3

12.10.1947, Загреб — Югославия — 1:2

27.08.1950, София — Чехословакия — 1:2

Равносметката е 2 победи и 6 загуби. Така за времето си по броя на селекционерските ръководства се нарежда само след Павел Грозданов (27).

Иван Радоев почина на 4 август 1985 година.

Когато почина, съобщението в спортния печат е кратко, протоколно, макар и отдавна като състезател и треньор да си е извоювал всеобщо признание и уважение. На погребението му има венец и от клуба, на който отдаде най-много от силите си, но никой от тогавашното ръководство на гранда не отронва дължимото прощално слово... Добре, че в паметта на хората оставаш завинаги по силата на неписаните закони, които в края на краищата казват тежката си дума. А от дистанцията на отъркулилите се години все повече се убеждаваме, че и за Иван Радоев има запазено място за вечни времена в историята на футбола ни.

Той е сред рояка от ентузиазирани момчета, чиито игри огласят територията между «Витошка» и Руския паметник в столицата. Отборът, който впоследствие ще се оформи като клон на «Левски» и ще се слее с него, се казва «България». С учениците от Втора мъжка гимназия ще гони топката на Могилката. Като юноша в съкратени срокове ще премине през петия и третия отбор, за да се утвърди като основна единица и в първия състав на «сините», където ще е титуляр 11 години.

За много от случилото се в този период *ЕДИН ЗЕЛЕН АЛБУМ РАЗКАЗВА*.

На 46 страници халфът, обличал и националната фланелка, включително в паметния мач с Ирландия (0:1) на олимпийските игри в Париж през 1924 г., е събрал снимки, чиято документална стойност ще повишава своята цена с течение на всеки ден. За него вестниците са писали, че е бил сърцат и енергичен, работлив както в атака, така и в отбрана, че се е раздавал без остатък на терена. За физическите му качества свидетелстват и фактите, че участва в лекоатлетически щафети. Но има нещо, което винаги ще го отличава — това е будната мисъл, трезвата преценка, бързо и точно избраното решение.

Но да се върнем към колекцията от снимки, която е цял благодатен източник за оня отрязък от време, когато «сините» носят на гърдите си емблематичния жълто-червен кръг с буквата «Л». Тогава монограмът на славистите е оформен в триъгълник, а публиката с нетърпение очаква и изпълва трибуните във вечното дерби между корифеите на столицата. След Първата световна война, както четем в интересните спомени «Завчера и вчера», две стихии са завладели София и страната: афро-американският джаз и английският футбол, напомнящи по буйността на нашествието си силнозаразни болести.

Ето ги моментите пред фотообектива от съперничеството с варненци, включително с «Тича» и «Владислав», чиято диря също е дълбока и осеяна с авторитетни успехи. А как блажено се излежават софиянци на пясъка или се усмихват във водата на плажа, преди да премерят уменията си с тях. Това удоволствие понякога струва скъпо — през 1919 г. «Тича» побеждава «Левски» с 4:1, «Славия» — с 3:0... Скъпоценни находки са и снимките от международните мачове — от Цариград идва руският тим «Галиполи». В албума гостите са представени не само в срещата от 1922 г., но и в друга, по-ранна, за която съобщават впрочем и други автори. Личат звездите от кохортата на «сините», които ще прекъснат «тиранията» на «Славия» в София, а през 1924 г. ще отбележат бойното си кръщение и в първите междудържавни изпитания, начело с П. Иванов (Вертер). Ал. Христов (Шкубата), Сим. Янков, Г. Матеев, Д. Мутафчиев, Н. Мутафчиев, Цв. Генов, Конст. Мазников, К. Йовович, както и Ив. Радоев. Сред състезателите на «Галиполи» се откроява и снажната фигура на Михаил Борисов, който ще свърже името си и като играещ треньор на «Левски». Ето го и кръстникът на столичния клуб Борис Василев (Боркиша), превел и раздал на състезателите ни истинско методично ръководство. По-нататък страниците илюстрират двубоите с румънските «Триколорул» и «Ромкомит», турнетата в чужбина, за да проличи как футболът ни все повече набира опит и възмъжава.

ЖАДЕН ЗА ЗНАНИЯ И УМЕНИЯ Е И ВАНЮШ, както е популярен сред тогавашните поклонници на топката. От руските уроци ще му направят впечатление «дурховете», т.е. подаванията напред в празни пространства. В «Левски» ще допринесе за обогатяването на играта с ниски пасове в триъгълници, съчетани с дълги прехвърляния. След гостуването на унгарския «ФК 33» все повече ще се наложи

ансамбловото, колективното взаимодействие, ще се разкрепостят някои постове. Във Виена през май 1924 г. Радоев, поради налегнала го ангина, ще е само зрител, но затова пък ще бъде с широко отворени очи за майсторството на австрийските виртуози, победили ни с половин дузина голове. И ще «купи» от домакините пробивите до крайната линия с върнат пас към притичващ партньор със силен завършващ удар. По същия начин ще бъдат направени опити у нас за копиране и изкуството на уругвайските жонгльори, смаяли света в Парижката олимпиада. Ето как личен албум може да напомня за извървяното от предшествениците, да пресява насъбраното като опит, върху който се гради и бъдното. А че достойно е изпълнявал тази мисия и Иван Радоев, показва и дългогодишната му практика като треньор от първа величина у нас.

За да преуспее на това благородно поприще, вече е доказал редица качества — гори от енергия и амбиция, трупа познания. Покрай работата си във Военния топографски институт, където постъпва през 1922 г. и се уволнява през 1946 г., той винаги е за пример като активен състезател, като утвърждаващ се наставник. Будното му гражданско чувство го подтиква през 1937 г. да напише, че футболът у нас трябва да се постави на правилен път, отправяйки изявлението си към водачите на спорта в България. С цялото си сърце гори за любимия «Левски», труди се всеотдайно, за да бъде сред челниците в страната. А от стар деец на «Ботев», научих, че преди Втората световна война го е виждал да помага безвъзмездно и на игрището в Коньовица. Идвал с униформата от Топографския институт.

Кормчия на «Левски» е общо 15 години, през които клубът няколко пъти печели шампионската титла и националната купа, регистрирайки трите дубъла през 1946, 1947 и 1950 година. Със «Славия» през 1952 г. печели купата на страната, работи и в следващите две години. Отговарял е за подготовката на «Марек» общо 6 години и на «Берое» — 5.

Мачовете му като селекционер на «А» националния тим са показани във визитната картичка. Поверяван му е и «Б» отборът на страната, който среща в София на 1 април 1934 г. Югославия «Б» — 0:1. Освен това е бил съставител и на сборния състав на София.

От срещите с германските футболисти в нашата столица през 1939 г. (1:2) и 1942 г. (0:3) са и контактите му със знаменития Сеп

Хербергер, с когото дълго поддържат взаимна кореспонденция. В личния архив на Радоев е и снимката от 1942 г., на която той е редом със световноизвестния капацитет след приятелски разговор.

В по-далечното минало Иван Радоев има за учители във футбола специалисти като Пекарна, Блашке, Ноксе, Чапмън, Станфор Лерие... За мото на своя статия използва мнението на Лерие: «Победата е овладяна с две възможности — основен състав и инициатива». Запазен списък ни ориентира за редица практически ръководства, методически препоръки, пази се и футболният буквар на Ернст Фури, издаден от Германския футболен съюз.

След като през 1948 г. завършва държавната треньорска школа у нас, непрекъснато обогатяваше библиотеката си с чуждестранна специализирана литература. Най-активно се намесваше в дискусиите за учебно-тренировъчната работа, тактиката, психическата подготовка. Във в. «Футбол», издаван през 1963–1974 г., бих посочил няколко много полезни негови статии, анализи, коментари. Вземал е критично отношение към представянето на клубните отбори, на националната единайсеторка. В академичен стил разработи на страниците на месечно издание любимата си тема за оформянето на основния състав. Стройно и убедително звучи *ТРЕНЬОРСКОТО МУ КРЕДО*:

- Задачата на треньора е да подготви своите играчи както спортнотехнически, така и психически за борбата, която им предстои.
- Техническото умение и вниманието към него е от първостепенно значение.
- Голямата задача е създаването на комплексни играчи.
- Необходимо е стриктно спазване на тактическата дисциплина. Схемата на игра е в зависимост от качествата на състезателите.
- Морално-волевата подготовка, която страда от инцидентност, също трябва да бъде на висота.
- По-голямо внимание заслужава индивидуалният подход към отделните състезатели.
- Всеотдайността е основното, както и желанието да се побеждава.
- Не изпадай в плен на точкогонството, жертва на което става красотата на футбола!
- Самоуспокоението е пагубно за треньора...

Може да се позовем и на други показатели, които ще убедят и непосветените, че Иван Радоев е един от най-ерудитаните и опитните в треньорската професия у нас. Но се натъкваме и на абсурден факт: през 1951 г. той е освободен от треньорския пост в «Левски» за несправяне с плановете за работата. Мотивировката е изложена в две-три страници от доклад, написан в духа на канцеларските отчети, които дълго бяха само «губи-време». Доколко са били правилни изводите, личи и от косвения отговор в наше списание по онова време, където оценките са коренно противоположни и се свеждат до следното: «Треньорът Ив. Радоев, благодарение на дългогодишната си практика, както и на неуморната си и предана работа, успя да постигне много добри резултати...».

Помолихме за мнение и Иван Димчев (Бачин), капитана на «Левски» през 1950 г., когато отборът пожъна куп успехи под ръководството на Иван Радоев: «Той имаше таланта, квалификацията и подхода на вещ и проникновен педагог. Държеше се с нас като баща. Не съм го запомнил да ни е нахокал и нагрубил. Не обичаше да се самоизтъква. Имаше свои твърди разбирания и позиции, но се вслушваше и в думите на състезателите. Владееше изкуството да ги обединява в здрав колектив. Имаше пълното ни доверие като признат експерт. Негов специалитет бяха тактическите капани. На спорта се бе посветил изцяло — мисля, че повече време бе с нас, отколкото с приятели или със семейството си. Заслугата му, разбира се, е и със своите национални измерения.»

Разгадал много уловки, прозрял пътя към победата на терена, Радоев позна и края си в срещата със смъртта, както бе казал три дена по-рано, когато бе вече на легло след тежкото нараняване при опит да помогне на по-стар човек от него...

За да се намесят и неписаните закони, според които оставаш в паметта на хората.

С ОРЕОЛА НА ОЛИМПИЕЦ, С КРЕДОТО НА РИЦАР ГЕНО МАТЕЕВ

Роден на 3 януари 1903 г. в Каварна в учителско семейство, което скоро се премества в София. Завършва Втора мъжка гимназия.

Играе като дете и юноша в «Скобелев», а от 1919 г. облича фланелката на «Левски» като титулярен халф, отстоявал този пост и в първите два мача на националния тим през 1924 г. във Виена срещу Австрия (0:6) и срещу Ейре на Парижката олимпиада (0:1). В началото на двайсетте години следва финанси в Берлин и играе като аматьор с екипа на «Херта».

У нас упражнява професията си в мини «Перник», после е висш служител в Българска народна банка, на отговорна длъжност в Министерството на земеделието, в «Горубсо»...

Един от основните инициатори е за построяването на хижа «Тинтява».

Никога с нищо не помрачава своята привързаност и преданост към любимия «Левски» — служи му всеотдайно като състезател в течение на 9 сезона и още няколко десетилетия като неуморен деец и ръководител. Негово кредо е феърплеят. През 1936 г. му е поверена подготовката на националния ни отбор за олимпийските игри в Берлин, но впоследствие нашата страна се отказва от участие във футболния турнир на този форум. Все пак Гено Матеев е там като водач на спортната ни делегация. А от впечатленията му за демонстрирания футбол може да се извлекат поуки и за развитието на този спорт у нас в духа на съвременните изисквания...

Почина на 6 юни 1966 година.

Да проследим впрочем *ПИСАНИТЕ И НЕПИСАНИТЕ СТРАНИЦИ* за състезателната му кариера у нас.

През 1919 г. — след Първата световна война — спортният живот все повече се нормализира и активизира. С «Левски» се сливат «Скобелев» и «България», които дотогава са негови клонове. Новите попълнения изведнъж повдигат стойността на представителната единайсеторка, която не скрива амбициите си да спре хегемонията на «Славия». Но необходима е още по-старателна и изискана школовка, не само за вътрешна консумация, но и за пробив на международната сцена. Разбира се, че дава положително отражение най-старото дерби като сериозна мотивация. Но нужен е и по-широк обмен, включително с чуждестранни противници. И като един от отправните пунктове в това отношение е мачът с руския емигрантски отбор, съставен от курсанти на бившето военно училище в Кубан. Но за ефекта може да съдим по думите на Гено Матеев: «Гостите пристигнаха с високи калпаци, меки ботуши, голямо самочувствие. И добиха прозвището „Страшилището“. Те бяха наистина едри хора. Особено внушителен ни се виждаше център-нападателят им Балдин. За тях се разправяха страхотии, включително, че десният им бек можел с шута си да повали вол... Излязохме на игрището (в двора на Някогашните артилерийски казарми на бившата улица „Регентска“, сега „Янко Сакъзов“ — б.а.) наежени, настръхнали, готови за битка до последен дъх. Но снажните съперници се оказаха тромави, неопитни и бяха разгромени с 6:0!»

След този пробен камък от много по-висока класа е скитащият се руски емигрантски тим «Галиполи», пристигнал първия път през 1921 г. от Цариград, с който (и под името «Рус» от Прага) «Левски» три пъти дели мегдан — 0:1, 2:0 и 3:2. Запомнените имена в лагера на съперника са вече много повече. След първата визита в София остава Фридрих Клюд, който ще облича фланелката на «ФК 13», ще се утвърди като уважаван ръководител и рефер. При втория контакт ще се прочуят у нас централният нападател Бохемски, образец на съвършена техника и отлична тактика, централният халфбек Михаил Борисов, който ще стане играещ треньор на «Левски», ще впечатлят и други, начело с вратаря Мартинов, запленил зрители и специалисти с пъргавината на тигър (определенията са на Борис Василев, кръстника на «Левски»)... А третото гостуване ще постави на най-голяма висота известния пражки нападател Ваник, който мача с «ФК 13» вкарва осем от 13-те гола в българската врата. А и оглавява като голмайстор листата на първото чехословашко първенство...

Най-големият изтеглен късмет е, разбира се, ангажирането на Миша Борисов, който се оказва не само отличен играч, но и добър педагог, по определението на проф. Драгомир Матеев (дългогодишен ректор на НСА, брат на Гено Матеев). А Борис Василев ще допълни пред Стефан Нойков характеристиката така: «Той имаше солидни познания за модерния на времето футбол. Въведе и наложи колективното начало в играта, поведе борба със самоцелното „соло“, накара ни да свалим топката долу. Така се научихме да играем с ниски, къси пасове в триъгълници, съчетани с дълги прехвърляния. В отбора ни бяха навлезли талантиливи млади играчи и от тях Борисов създаде много силен състав, който показваше нещо ново у нас.»

Някои може да ни обвинят, че предъвкваме вече казани и писани неща. Но историята трябва да се познава и от по-младите идващи поколения. Нали неслучайно казват, че повторението е майка на знанието.

Връщайки се отново на водещата нишка в нашия разказ, ще отбележим и други събития, залегнали в създаването и израстването на Големия син отбор, както и за утвърждаването на Гено Матеев като *СТЪЛБ В ПОЛУЗАЩИТНАТА ЛИНИЯ*.

Не може да бъдат отминавани например пак приятелските срещи с румънските «Триколорул» и «Ромкомит» в София и Букурещ, след които се появяват такива оценки: «Линията на халфбеците беше добра и се явяваше там, където има нужда». Друг бележит жалон е прощъпалникът на междудържавната арена, т.е. мачът с Австрия във Виена, в коментар за който вестник «Спортблат» пише: «Халфбекът Матеев (21-годишен студент) разбира къде да застава и е един от малцината на този пост, който добре разбира задачата — да подпомага нападението и с взаимна игра да го пази...». В австрийската столица загубата е тежка, но от нея нашите избраници извличат немалка полза, включително и за още по-доброто усвояване на изкуствените засади, та да ги приложат и в Париж срещу Ейре 28 пъти. И заключението в печата ни е следното: «Ето къде е ползата от пердаха. Играеш с майстори, ама научиш нещо, ако си умен, разбира се... Нашите футболисти ще се научат да играят толкова по-добре, колкото повече бой ядат.» Едно от редките удоволствия на Гено Матеев по време на Парижката олимпиада е запознанството му с прочутия вратар Рикардо Замора, който тогава — оценявайки представянето на българина, му

подарява и златната значка на испанския «Еспаньол», чиито цветове защитава. От най-представителния олимпийски форум неуморимият халфбек се завръща и с почетната диплома, подписана собственоръчно от президента на МОК барон Пиер дьо Кубертен.

Участва в края на 1924 г. в недоиграния полуфинал за държавно първенство с «Владислав» (Вн) — 0:0. На следващата година и той има малшанса да бъде само вицешампион след нов сблъсък с варненския противник. Но през 1926 г. е носител на престижната купа на Столичната община «Улпия Сердика», като за финала със «Славия» (2:1) закъснява 15 минути поради точно съблюдаване на работното време като прилежен финансист.

В една брошура от пролетния дял на първенството за 1965–1966 година за поредното най-старо дерби бяхме уважили заслугите на ветерани от «Левски» и «Славия» с по няколко изречения. За Гено Матеев, с който вече дерзаехме в една от комисиите на «сините», бях напомнил следното: «Повече от половин век този *СТРАСТЕН И НЕОТКЛОНЕН ПРИЯТЕЛ НА ФУТБОЛНАТА ТОПКА* живее с грижите и тежненята на най-популярния у нас спорт и му отдава всичките си сили. Може да го чуете сред ветерани на „Левски“ да разговаря на любимата тема, може да го срещнете със статия в ръка, запътен към някоя редакция, да го видите и сред младата смяна на клуба, за бъдещето на която проявява особена любов и влага завидна енергия.»

Този пасаж е показателен в много отношения. Накара ме отново да се заровя в архивата и да надникна в статията му «А» и «Б» на футболната игра“. И сега тя не е загубила своята актуалност, макар че бе отпечатана преди повече от четиридесет години. Написана е с дълбоко познаване на материята, в академичен стил. Ето някои акценти от нея: „За да се играе правилно футбол, единадесет души трябва да се чувстват като един... Според това кой владее топката — ние или противникът, се менят и задачите. Когато топката е у нас, целта ни е да вкарваме голове, да нападаме, да се освобождаваме от топката, да я получаваме на свободно пространство, да търсим най-краткия път към насрещната врата. Когато топката е в противника, стремежът ни е да не допускаме голове, да се браним, всеки да се бори за отнемането на коженото кълбо... Голове постига този отбор, който повече умее да владее топката, т.е. по-дълго е в положение на

нападател. Колкото повече топката е в наше владение, толкова по-малко възможности има да ни бъде вкаран гол. Оттук идва и основното правило — нападението е най-добрата отбрана“.

В изложението по-нататък авторът подчертава значението на играта без топка, на доброто пласиране. Като изтъква, че футболната игра не търпи шаблони, той сочи, че тя изисква творчество. Спира се обстойно на факторите време и пространство, като дава и конкретни наставления...

В обаятелната и авторитетна фигура на Гено Матеев имаше *НЕЩО ВЪЗРОЖДЕНСКО*.

Помня как ентузиазирано ни обясняваше, че на 19 февруари ние сме длъжни като българи и като членове на клуба да поднесем цветя пред паметника на Апостола на свободата. И предвождани от него, го сторихме — да ни е леко на душата, в съзвучие с традицията отколе.

На терена бе истински спортсмен, грубостите и неприличното поведение го отвращаваха. Апелираше винаги за феърплей, но разбира се не е застрахован от контузии. Веднъж противник го подкосява отзад и той пада със счупена ключица. Като разбира грешката и вината си, „секирджията“ сам напуска игрището, сякаш негласно поискал прошка от потърпевшия, пред когото може само да благоговее...

В едно писмо до футболната ни централа през 1957 г., подписано от Симеон Янков (Симето), в което се сочи приносът на първите ни олимпийци, за Гено Матеев се отбелязва и следното: „За да не вреди на служебните си задължения в БНБ, бе принуден да се откаже от състезателната кариера. Има от футбола и счупен крак. Сега е пенсионер по болест...“

Неведнъж, воден от чувството за неизплатен дълг към този дълбоко уважаван ветеран, съм повеждал разговор със сина му Асен Матеев, дългогодишен журналист и коментатор в програма „Хоризонт“ на БНР, сега на работа в Българската национална телевизия. Ето част от споделеното за скъпия родител:

— Казвате, че веднъж на баща ми се паднало да организира клубните спортисти и почитатели при полагане на венец пред Паметника на Апостола на 19 февруари. Към тази личност той питаеше наистина огромна обич и признателност, като към най-велик мъченик, издигнал на още по-голяма висота идеите на своя голям учител Раковски, с който родът ни има пряка потомствена връзка. На

качествата и достойнствата, олицетворявани от баща ми, наистина човек можеше да се възхищава. Думата му винаги тежеше. А той най-свободно изразяваше мислите си. Държеше строго на външността си. Като излизаше, винаги бе в костюм, с палто и мека шапка. Извикваше уважение и внимание у околните. Много пъти, отправили се заедно нанякъде, трябваше да отговаря на поздравите на десетки минувачи, да спира за по-дълга размисълка. И така все не стигахме навреме за уговорен час или избрано посещение. У нас са идвали и футболисти от поколението, радвало ни през шейсетте години, включително Абаджиев, Христо Илиев, Сашо Костов, Янко Кирилов. И той винаги им е сочел като образец за възпитание и поведение на терена и в живота Гунди.

На бащиното погребение дойдоха много приятели и почитатели. Пя и хор „Славия“, отдавайки затрогваща почит и в потвърждение на традиционните дружески и лоялни отношения между двата клуба, писали историята на футбола у нас от най-ранни зори.

ЩУРМОВАК В ШЕМЕТЕН БЯГ, ТРЕНЬОР В ШАМПИОНСКИ ДОСПЕХИ ДИМИТЪР МУТАВЧИЕВ (МЪРЦО)

Роден на 10 януари 1903 г. в Стара Загора. По-възрастен брат на Никола Мутафчиев (Колишчето), друга легенда на футбола ни през двайсетте години. Майка им е родна сестра на Михаил и Георги Жекови, вдъхновили перото на Иван Вазов в „Епопея на забравените“. Когато семейството с баща архитект сменя местожителството си със софийско, децата имат шанса да попаднат в люлката на „Левски“, а по-късно — като ярки фигури — да бъдат и двама от корифеите на Големия син отбор. Така ще бъде спечелено неведнъж столичното първенство, ще бъде завоювана Общинската купа „Улпия Сердика“ (1926 г.), ще бъде записано участието във финала за държавно първенство през 1925 г. (0:2 за „Владислав“)... На своя пост като дясно крило ще бъде Димитър Мутафчиев и в 3 междудържавни мача, включително срещу Ейре на Парижката олимпиада през 1924 г. (0:1). След състезателната кариера, на която остава верен в 10 сезона, той ще бъде неуморен деец на „Левски“, треньор на отбора през 1938/1939 г., както и през 1953 г., когато под негово ръководство бе пожъната шампионската титла. Ще бъде запомнен преди войната от няколко поколения възпитаници на Търговското училище като преподавател по физическо възпитание. През 1937 г. ще бъде сред първите ни рефери, а под редакцията му ще излиза списанието „Телесна култура“... Ще ознаменува дългогодишна треньорска дейност и в редица клубове от елита (ЖСК — София, „Червено знаме“ — София, „Спартак“ — Плевен, „Спартак“ — София, „Миньор“ — Перник, „Дунав“ — Русе, и други).

Почина на 8 септември 1990 година.

И заради него заслужава да върнем времето назад, като проследим главно епизоди от състезателната му и треньорска кариера.

ФУРИЯ НА ДЕСНИЯ ФЛАНГ

1919 г. Димитър Мутафчиев дебютира в първия тим на „Левски“. Любопитно е, че през тази година „сините“ слагат и вратовръзки в един-два мача, а през октомври дербито със „Славия“ е с входни билети... В първото международно изпитание срещу гостуващия „Кубан“ (от военното училище в едноименния град), съставен от емигранти, е записана победа с 6:0, като още на полувремето резултатът е 5:0.

1921 г. От Цариград пристига друг руски състав — „Галиполи“, от които в София ще остане Фридрих Клюд, известен състезател на „ФК 13“ и уважаван наш съдия. Тогава при 0:1 зрителите дълго спорят, че ако имало напречна греда (а не опънато въже между страничните стълбове), топката евентуално щяла да се отбие от нея, а не да се хързулне под импровизирания шнур. Впрочем тогава има спречкване и с рефера, при което, казват, влезли в действие и чадъри...

1922 г. Същият скитащ руски тим за втори път е гост на „Левски“ и трябва да се примири със загубата от 0:2. Феноменалният стълб на „Галиполи“ Миша Борисов става играещ треньор на „сините“. Той включва като десен инсайт Никола Мутафчиев (Колишчето), който заедно с по-опитния си брат Мърцо поставя началото на знаменития им тандем. При гостуване във Варна на тамошните грандове, за първото реми срещу „Тича“ (1:1) заслугата е на Димитър Мутафчиев, който става автор на изравнителния гол.

1923 г. Дясното крило е един от най-добрите спринтьори у нас. В печата е публикувана снимката му след като пробягва 100м за 11,9 сек., изпреварвайки Владимир Цветков (Цоцо), футболист и лекоатлет на „Славия“. А през ноември, когато „Левски“ записва историческата победа с 3:1 над „Старата госпожа“, третото попадение в нейната врата е дело на Димитър Мутафчиев...

Когато при първото излизане на софийския отбор в чужбина „Левски“ гостува през октомври в Букурещ, при 4:2 във втората среща с „Триколорул“ четвъртото българско попадение е на Мърцо.

1924 г. През Виена, където губим от Австрия с 0:6, нашият представителен отбор (с 10 левскари в състава) се отправя за Париж, за да участва в олимпийския футболен турнир. Разказвали сме вече за перипетиите, завършили с 0:1 на този най-авторитетен по онова време форум. За отзвука му у нас съдим по съобщение в печата: „Телеграфът донесе трепетно очакваната новина за мача Ирландия — България, резултатът от който начерта за нас един нов път. Един път, по който българският спорт тръгва към бъдещето, достатъчно оценил моралната и физическата си стойност“. В потвърждение на ласкавата оценка ще добавим, че в класирането на турнира от Осмата олимпиада, България е на 9-о място. От френската столица с медал и разкошен диплом се завръща и Димитър Мутафчиев.

1925 г. „Левски“ е на турне в Германия и Франция. За „златната победа“ над първокласния „Стад Франсе“ с 2:0 в Париж местен вестник отбелязва, че през второто полувреме българите са предприели опасни нападения, при които особено се отличава техният краен десен фланг, който играе чудесно, въпреки хлъзгавата почва (б.а. — става дума за братята Мутафчиеви). Накрая в полумрака публиката засвидетелства победата на „Левски“ с дълги и горещи овации... Впрочем неслучайно няколко месеца преди това, след срещата с представителите на Средна Унгария (2:0) в София, за братския дует има пак заслужени похвали, а специално за Димитър четем: „Впрочем той винаги е бил добър“.

УВАЖАВАН ПЕДАГОГ, НЕУМОРЕН ДЕЕЦ

Вече знаехме, че Димитър Мутафчиев през трийсетте години е учител. И за наш късмет в разговор с дългогодишния капитан на „Левски“ Иван Димчев (Бачин) научихме следното: „Бай Димитър ми беше преподавател по физическо възпитание, когато бях ученик в Търговската гимназия. Печелеше симпатии сред питомците си с добродушието си, с познанията си в областта на спорта, с културните си обноски. Същевременно бе много взискателен в работата си. Като знаеше моето увлечение по футбола в юношеските години, към мен се отнасяше с подкупващо внимание, оценил и качествата ми на бъдещ състезател от елита“.

Бачин не пропусна да отбележи, че с препоръката на Мутафчиев като играч на „АС 23“ участва в приятелски турнета на „Левски“, за да намери благодарение на настояването „Ела при нас“ място сред „сините“ от пролетта на 1947 година. И да получи завидния шанс през 1953 г. да бъде шампион с някогашния си учител по телесна култура. Използвам това определение, защото през 1937 г. Димитър Мутафчиев издава списание с такова заглавие. В него на 12 страници читателят се е приучвал към „спорт, просвета и родолюбие“, намирал е полезни лекарски съвети, възхищавал се е на природни забележителности у нас и в чужбина, бил е в крак и със спортните събития, включително и футболните изяви у нас, в цяла Европа... Все по това време уважаваният педагог и редактор е и в списъка на най-изтъкнатите ни представители на Темида.

СТИХИЯТА НА ТРЕНЬОР

През първия дял от първенството за 1938/1939 г. в рамките на националната дивизия „Левски“ се представя колебливо и се налага през пролетта клубното ръководство да прибегне до услугите на Димитър Мутафчиев като наставник. С млади попълнения отборът заема шестото място, подобрявайки класирането от предишния сезон, когато е седми. Така е подготвена основата за още по-добро представяне през следващия сезон (1939–1940 г.), когато поставя кандидатурата си за шампионската титла, но в края на краищата трябва да я отстъпи на ЖСК (Сф), чиято подготовка в известен период се води от Мърцо.

Ето впрочем някои от ангажиментите му след войната, когато изцяло се отдава на треньорска дейност.

1952 г. В критичен момент е повикан в „Спартак“ (Плевен). И в книгата „Северняшки танц с футболна топка“ на клубния летописец Светослав Обретенов четем: „Той едва ли е носил със себе си магическа пръчка, за да промени нещата с един замах, но така или иначе те вече имат друг облик. В какво се състои тайната? Само в обаянието на треньора ли? Или решителна роля изиграват големият му опит и тънкото познаване на играта? Според нас и едното, и другото. Димитър Мутафчиев се оказва отличен педагог, който сплотява колектива и го повежда в борбата мобилизиран, с повишена тактическа

зрялост...“ В крайното класиране плевенчани заемат четвъртото място, а са новаци в групата.

1953 г. На трениорския пост в „Левски“ застава Димитър Мутафчиев. Сондажи за това — според дългогодишния състезател Тодор Такев — са били водени още по време на плевенския мандат. Тоцето твърди също, че бай Димитър е бил на трениорска специализация в Германия, учейки се от Сеп Хербергер. А що се отнася до началните стъпки в любимия клуб, Мутафчиев скромно отбелязвал, че бил на 12 години при основаването на „Левски“ на Могилката. Наставникът увличал играчите, като обяснявал подробно тактическите задачи, местейки символичните фигурки на демонстрационната дъска.

И „Левски“ все повече набира сили, за да атакува и отстоява лидерската позиция. Помня как непоклатим се представи на старта в първенството срещу „Ботев“ (тогава ДНА) в Пловдив — 1:0. Струваше ми се, че няма слабо място. Гръбнакът на отбора бе от опитни бойци, но сред тях имаше и нови кълнове. А в играта се чувстваше и почеркът на вещия трениор... В изнурителния марафон на шампионата имаше и неприятни моменти, но „Левски“ запазваше шансовете за титлата, а в края на сезона (когато и аз имах щастието да съм пак в тима), бе удържана и така важната победа над ВВС (3:2), за да бъде погребана и последната надежда на главния конкурент...

1954-1955 г. Димитър Мутафчиев е за кратко на кормилото в „Миньор“ (Пк)... На следващата година е отново в „Спартак“ (Плевен), за да демонстрира и прословутия му „супербетон“ пред угрозата от изпадане. Тогава в печата се надигна голям вой срещу схемата, която пренаселяваше пространството пред собствената врата, а напред понякога оставаше и без удар в противниковата. Дори и поименити съперници у нас изпитаха това непознато средство на свой гръб. И трябваше да щракнат мозъците, за да се намери верен изход, като се открие контраоръжието. Просто плевенчани сигнализираха, че футболът навлиза в нов етап, когато се засилва отбраната, макар и за сметка на нападението. А то да му търси колая...

През 1957 г. бай Димитър вече е с повредено сърце и разширени вени на краката, но и в следващи сезони помага на някоя отбори.

Връщайки се към приноса му за златните медали през 1953 г., интервюирахме някои от сегашните ветерани.

Димитър Дойчинов: „За втори път бях под неговата опека, както и през 1938/1939 г. Все така бе настойчив в работата си, взискателен и принципен. Впечатляваше с треньорския си хъс.“

Драган Георгиев: „Уравновесен и коректен в отношенията си към играчите, той бе уважаван от всички ни. Проявяваше усет на добър специалист, когато ми възлагаше най-различни функции в нападението или средната линия.“

Любен Хранов (Мистри): "В подготвителния период през първите месеци на 1953 г. трябваше сериозно да се понапънем под негово ръководство. Спомням си, че често използвахме и залата на бул. „Сливница“. За състезанията всеки бе поставен на мястото си. Доказвайки качествата си и на психолог, бай Димитър възвърна вярата на играчите, изпитали трудни моменти и преживявания в живота; издигайки на нужната висота духа на отбора; мобилизирайки го за високата цел, която в крайна сметка бе постигната... Няма да забравя обаче и една среща в Борисовата градина, след като ръководството прибегна до промени в тима и треньорския екип след първенството (б.а. — а бяхме и финалисти за купата). Поседнали на пейка, той изплака голямата си болка: „Изглежда за първи път у нас аз трябваше да понеса кръста, да позная неволята на наставник, допринесъл за шампионските лаври и след това безцеремонно освободен...“.

НАПОЛЕОН НА БЪЛГАРСКИЯ ФУТБОЛ НИКОЛА МУТАФЧИЕВ (КОЛИЩЧЕТО, МОЧКО)

Роден на 10 август 1904 г. в Стара Загора. Още като дете идва със семейството си в столицата. Живее в махалата на „Левски“, завършва и гимназията (Втора мъжка), дала основателите на клуба.

По време на Първата световна война получава от бащата архитект европейска топка. През 1920 г. е в третия тим на „сините“. Година по-късно вече е във втория, а през 1922 г. — в първия.

В енциклопедичния справочник на Георги Манов е отбелязано следното: „Играе общо 8 сезона, като участва в повече от 55 шампионатни мача с над 44 гола; 24 международни мача с 12 гола. Столичен първенец е през 1923, 1924 и 1925 г. Много техничен и атлетичен нападател, един от идолите на «Левски» и националния тим в периода 1920–1930 г.“

Ще добавим, че е вицешампион 1924–1925 г. (на финала не участва). Носител е на купата „Улпия Сердика“ за 1926 година.

Ето и мачовете му за представителната ни единайсеторка:

На 21 май 1924 г. във Виена срещу Австрия 0:6; на 28 май 1924 г. в Париж срещу Ейре 0:1 в рамките на олимпийския турнир; на 10 април 1925 г. в Истанбул срещу Турция 1:2, когато става автор на първия гол в историята на националния ни отбор; на 31 май 1925 г. в София срещу Румъния 2:4. Така е първият наш рекордьор с 4 междудържавни мача.

Снимка от 1925 г. го представя като треньор на втория тим на „Левски“. През 1928 г. завършва I държавен курс за преподаватели по телесно възпитание. След това е учител в Техническото училище „Цар Борис III“, като за занимания използва игрище „Юнак“. Организира ученически турнири, подготвя млади надежди. Издава списание, пише брошури, статии, коментари.

Почина на 24 март 1963 г. в София.

Да се върнем на спомена му за първото съприкосновение с истинска топка (с парцалена не е играл): „От първия ден тя се оказа същинско чудо за мен!“ Впоследствие открива, че тя послушно се подчинява на намеренията му. Цели се в дървета и навиква да ги улучва. София е малка, а не са далеч необработваемите полета, т.е. естествените игрища (слагат два камъка за врата и след това събличаш ризата си, оставаш по панталони. „Да се движиш — както споделя Колишчето — е безкрайно щастие.“ И добавя: „Аз имах особено чувство: буквално *ЛЕТЯХ КАТО ПТИЦА СЛЕД ТОПКАТА...*

След самостоятелната подготовка, разбира се, идва времето за организираната. В храма на голямото футболно изкуство го въвежда руснакът Михаил Борисов, първият треньор чужденец у нас, оставил трайна диря като състезател и наставник на «Левски». Така овладява технико-тактическия арсенал, необходим за бъдещия напредък като десен инсайд, усвоява колективната игра, основана на ниски подавания и триъгълни комбинации, подкрепена с дълги прехвърляния; правилно се ориентира в ансамблови действия. Подвижен и неуморим е, та чак се чудят на неизчерпаемата му енергия. Впрочем в това лудо изразходване някои виждат и причината за заболяването му по-сетне, извадило го преждевременно от строя.

През 1964 г. Любомир Ангелов (Старото) — рекордьор по броя на участията и головете в официалните ни срещи преди Втората световна война, а и години след нея, беше категоричен: «Най-добрият български футболист е нападателят на „Левски“ от ранния му период — Никола Мутафчиев!»

Не го е отминал в интервю и Иван Радоев (Баба Рада) — партньор на бай Кольо, както на клубно, така и на национално равнище, възкликвайки: «Правеше дивни неща с топката!»

Не е могъл да съдържи възхищението си и друг ветеран — Георги Григоров (Фурланата) — съосновател на «Славия», изтъкнат съдия: «Надарен щедро от природата, с изключително правилно и красиво тяло, идеално очертани мускули, той приличаше на Аполон. Играта му бе коректна, изпъстрена с извънредно красиви движения и и маниери.»

Спортният психолог Александър Такев казва: «Този класик в нападението (според някои съвременници) е написал „Рибния буквар“

на футболното майсторство».

През 1964 г. вестник «Футбол» уреди анкета за идеалния отбор на «сините» по случай половинвековния клубен юбилей. Интервюираните от мен посочиха и Никола Мутафчиев, а Васил Спасов (Валяка) изтъкна: «Питате дали е имало и по-технични от мен предшественици. Такъв е бил именно той!» Наложих се да подберам снимки за избраната почетна колона (от тогава играещите намериха място Г. Аспарухов, Хр. Илиев, Ст. Абаджиев). И бях удивен наистина от безупречното телосложение на бай Кольо. Неслучайно, когато този левент е тръгвал за мач (в пълна екипировка, със сако), журналистическият ни доайен Климент Симеонов в детски захлас е съзерцавал как ритмично са помръдвали мускулите на силните му крака. А във взето от чичо Климе интервю Михаил Лозанов (Танка) — друг колос от миналото, ще сподели: «Да ти припомням ли първия ни ученически шампионат на София през 1929 г., когато в различните клубни състави участваха толкова много ученици? Да ти припомня ли за нашите победи и шампионската титла на тима на Техническото училище, предвождан от учителя ни Никола Мутафчиев — един от най-големите ни футболисти?»

НАЙ-ЩЕДЪР ДАР е било за мен да познавам този човек — само две улици ни деляха, след като се бе преместил да живее в нашия квартал. Запомнил съм го в разговори с други свещенослужители на спорта. Виждал съм го да води за ръка невръстния си син Константин и да привлича симпатиите на околните, които бяха тръпнали от подвизите му на футболния терен и тачеха приноса му като преподавател по физическо възпитание. Притиснат от тежко заболяване, не се предаваше, поддържаше духа си бодър, а на лицето му, осенено от благия поглед, бе изписана самата човешка доброта. Винаги бе готов да е в помощ, според силите си. Като знаеше, че обличам състезателната фланелка, веднъж ме посвети в тайните на тактиката: «За размаха на нападението е нужен широк периметър. Колко пъти съм карал своя батко на фланга от дясната ми страна да застава до самата странична линия, да се придвижва дори извън нея, за да играем разперено!» Можех ли да не приема за чиста монета думите му, изразени така образно и убедително?

Спомням си как всички зрители бяха трогнати от появата на този корифей през лятото на 1956 г. на стадион «Васил Левски», за да

раздаде — едва пристъпвайки от изнемога — на ветераните на «Левски» и «Славия» изработените от него сувенири.

От личните му бележки съдим, че е участвал в почти всички срещи за първенство от 1923 до 1926 г., когато болестта подкопава здравето му. Допринася за победата над «Славия» през есента на 1923 г. с 3:1, когато е нарушена хегемонията на «белите» в градското първенство (след осемгодишна борба). «Спортен преглед» тогава отбелязва: «Левски» надмина «Славия» по замисъл на комбинациите, по пласирането на единиците и най-вече по техника.“ След година в така наречен „филмиран“ мач вечният съперник пак е принуден да отстъпи, този път надигран с 2:1 (с един гол на Н. Мутафчиев). Но комисия преценява, че попадението било от засада и определя резултат 1:1. През същия сезон (1924–1925 г.) Колишчето е стрелец и срещу „АС 23“ — 5:2.

Няма късмет да бъде шампион на България, защото полуфиналът в София през есента на 1924 г. с „Владислав“ (0:0) се преиграва и първенец на страната не е излъчен. А на следващата година финалът между двата съперника завършва 2:0 за „Владислав“...

Една бележка, че заедно с Гено Матеев закъсняват за финала срещу „Славия“ за купата „Улпия Сердика“ през октомври 1926 г. (2:1), документира един от последните мачове на бай Кольо на официално равнище.

Достойно е представянето на Н. Мутафчиев и *В МЕЖДУНАРОДНИТЕ СРЕЩИ.*

През 1923 г. „Левски“ бие букурещкия „Триколорул“ с 1:0 и той създава головото положение. Следва победата и над гостуващия от Прага „Рус“ — 3:2. Ласкав отзив има за него и след минималната загуба от „ФК 33“ (0:1) при първото гостуване на унгарски футболисти у нас.

През октомври 1923 г. е знаменитото гостуване в Румъния (първо по рода си за столичен клуб), в което срещу „Ромкомит“ е записано равенство 1:1, а срещу „Триколорул“ — победа с 4:2. Името на Н. Мутафчиев пак е сред голмайсторите, като съдията отменя две негови попадения. Този успех предизвиква фурор у нас. Русе посреща „Левски“ с музика, а в София е устроено факелно шествие и Колишчето е носен на ръце още от стъпалото на вагона!

През пролетта на 1924 г. „Ромкомит“ връща визитата, като на вратата му е известният от сборния отбор на Торино Липицер. „Левски“ повежда с 1:0, а след почивката след една „темпераментна и отчаяна борба“ Никола Мутафчиев с нисък бърз удар оформя крайния резултат 2:0.

На път за олимпийските игри в Париж през 1924 г. представителната ни единайсеторка има мач във Виена срещу Австрия 0:6. Но четем и ласкав отзив: „Най-добрият техник е по-младият от братята Мутафчиеви“.

Хуго Майсъл — създателят на „Вундертима“, предлага на Колишчето да играе в отбора на Австрия, като му се осигурява добро възнаграждение от 6000 лв месечно, а и възможността да следва. Изгрялата звезда отказва. Като претекст изтъква привързаността и отговорността си към родителите.

Похвално е представянето на „единствения ни играч от европейска класа“ и срещу ирландците в олимпийския ни прощъпалник — 0:1. И същински разкош — сравнението, с което е удостоен: „Наполеон на българския футбол!“ И тук, в Париж, е поканен да остане. И тук отказва: „Помнех — споделя — Витоша със зелените ливади, дивите цветя! А не можех да се разделя и с Миша Борисов...“

Сред галаспектаклите на Колишчето е и срещата в София през юни 1925 г. с отбора на Средна Унгария. В столичния ни състав само трима не са от „Левски“. Ето откъс от тогавашното описание: „В 10-ата минута комбинация между Н. Мутафчиев, К. Йовович и К. Мазников завършва с гол. Невъобразима буря от «Ура» и аплодисменти оглушава игрище «Юнак». При ново нападение Н. Мутафчиев бие от пеналтерията във вратата и предизвиква нови бурни овации на екзалтираната публика: България — 2, Средна Унгария — 0!“ За този гол удар дълго ще си спомнят очевидците. Един от тях е съдията на мача Георги Григоров (Фурланата): „Топката идва от високо. Мутафчиев е с лице към вратата на съперника. Внезапно се обръща, изчаква топката и така се нагажда към нея, че поемайки я във въздуха, със страшен шут я отправя в целта. Вратарят не мръдна!“

В края на октомври 1925 г. е турнето в Германия и Франция. Париж срещу „Стад Франсе“ е записана **ВЕЛИКОЛЕПНА ПОБЕДА**.

с 2:0, а в медиите се отбелязва, че гостите дълго били господари на терена и напомнили за играта на уругвайците в миналогодишния олимпийски турнир...

След сигналите, че здравето му е в опасност, е принуден да търси и друго подходящо поприще. Стана дума, че учителства десет години. Автор е на компетентни публикации, включително и на голямата статия „Тяло и дух“, под каквото заглавие излиза и списание за физическото възпитание на учащата се младеж с активното му участие. Ала неканените гостенки не го оставят на спокойствие — след появата на ишиас идва ред на мускулен ревматизъм и на други перспектираци...

Неслучайно през 1933 г. печатът е разтревожен. Отбелязва: „Неговото име с любов се носеше от уста на уста... Влизаше ли в тима, осигуряваше победата“. И апелира да му бъде оказана морална и материална подкрепа, от каквата така много се нуждае. За подпомагане на болния тогава наистина е проведен мач между „Левски“ и студентския отбор. В страданието му го крепят неговата дълбока набожност, човешките му добродетели и нравствената му закалка, които си остават неговата „Светая светих“... За да тежи и вината, че пенсиониран със сто процента загубена работоспособност, с два бастуна, грохнал, приживе (а и по-късно) нередко е оставян в сянка и отминаван.

Стана дума за популярността му и признанието му като великолепен футболист (бил е също добър гимнастик, атлет, волейболист, кълкър). Увличаше с ерудицията и красноречието си. Известен бе и като духовен деец. Сред почитателите му бяха монсеньор Анджели Ронкали (по-късно папа Йоан XXIII), тогавашен нунций в София, архиепископ Серафим Соболев, прославеният певец Борис Христов, големият наш артист Константин Кисимов... Молеше се в руския храм „Св. Николай Мирликлийски“ в София, където канеше приятели и познати, включително и автора на очерка...

Два дни след настъпването на пролетта слопа очи... Опелото се състоя в църквата „Св. Георги Победоносец“ в тържествена обстановка (с 11 свещеници), при необикновено внимание от страна на обществеността, с участието на артисти от операта, на хорвете „Гусла“ и „Славия“, в които бе участвал. Цялата църква и градинката около нея бяха изпълнени със стотици почитатели. До ковчегата бяха

заели места видни личности, състезатели от националния отбор и от „Левски“. В словото си ген. Владимир Стойчев определи Никола Мутафчиев като първосъздател на футбола ни.

В друга реч бе дадена такава бляскава оценка:

„ОТРОНИ СЕ БИСЕР ОТ СИЯЙНАТА ОГЪРЛИЦА НА «ЛЕВСКИ»...

В последно сбогом при погребението отекнаха думите: «Той пренебрегваше материалните облаги и личното благоденствие в името на духовното израстване на хората... Той ненавиждаше с цялата си душа егоизма, алчността, злодеянията и се бореше според силите си за човеколюбие...». В такъв ред на мислите бе цитиран и Виктор Юго, който пред гроба на Оноре дьо Балзак изрича следната сентенция: «Това не е нощ, то е светлина. Това не е пустота — то е вечност. Това не е край — то е начало...»

АВТОРИТЕТНА ЛИЧНОСТ СРЕД ОТЛИЧНИ ПАРТНЬОРИ ЦВЕТАН ГЕНЕВ (ГЕНЕРАЛА, ЦЕКО)

Роден на 13 ноември 1898 г. в Шумен.

Съосновател на «Левски» (Сф) през 1914 г. и участник в първия клубен отбор. Носител на вицешампионската титла през 1925 година. По време на следването си (икономически науки) в Париж (1928–1931 г.) облича състезателната фланелка, а по-късно е и треньор на «Серкъл де спорт Франсе».

През 1933 г. под неговото ръководство «Левски» за пръв път става държавен шампион и носител на Царската купа. Дългогодишен член е на управителния съвет на клуба. През 1934 г. изпълнява длъжността «ръководител на националния тим».

Един от уредниците е на българския щанд на световното изложение в Париж през 1937 година.

През лятото на 1944 г. здравословното му състояние се влошава и след продължително боледуване умира на 4 март 1945 година.

Неуморният ход на времето ни напомни, че през 1998 г. бе вековният юбилей на Цеко Генов, чиято звезда озарява ранната история на «Левски» и футбола ни повече от две десетилетия.

Показателна за него е и семейната среда, в която расте и се възпитава. Баща му генерал-майор Никола Генов е участник в национално-освободителното движение и в Руско-турската война 1877–1878 г. като опълченец, в Сръбско-българската война 1885 г., герой от Балканската война 1912–1913 г. като командир на бойците, които пленяват корпуса на Явер паша, а и отбиват турския десант при Шаркьой... Затова може би и синът Цветан наследява прозвището Генерала. Майка му Мария е завършила самарянски курсове. От тримата му по-големи братя Георги е генерал-майор от кавалерията

(водач на българските конници на олимпийските игри в Берлин през 1936 г.), Никифор загива като 17-годишен доброволец в Балканската война, а Спиридон завършва медицина в Грац. По-възрастната сестра Парашкева е гимназиална учителка по български език, а по-младата Величка (Вили) е класическа балерина, учила при Олга Преображенска и работила в балетите на Монте Карло.

Това научих от племеничката на Цветан Генов (дъщеря на на кавалерийския генерал) Мария Генева-Коларова. На нея дължа огромна благодарност и за предоставения ми спомен, написан от чичо ѝ д-р Спиридон Генов (избран в управата на «Левски» като медицински съветник през 30-те години), от който може да почерпим ценни сведения и за всеотдайния строител на футбола у нас:

«По-малкият ми брат Цеко бе един от основателите на „Левски“. И другите младежи като него са от махалата, която обхващаше приблизително областта между ул. „Аспарух“ до бул. „Витоша“, на юг частта на бул. „Хр. Ботев“, бул. „Патриарх Евтимий“, по-голямата част на бул. „Скобелев“ и по посока на Александровската болница непосредствената околност — рядко заселена тогава, с обширни поляни и ливади, където младите левскарци години наред провеждаха своя организиран живот и тренировките си.

След края на Първата световна война Цветан, който също участва в нея, издържа матуритетните си изпити и се отдаде пак на увлечението си към футбола, а и на укрепването на бързо развиващия се клуб.

ПРЕЗ 1922 г. „ЛЕВСКИ“ ВЕЧЕ БЕ СЪЗДАЛ СВОЯ ЗНАМЕНИТ ТИМ играещ красиво, модерно, комбинативно, технично, демонстрирайки системата „Дубъл ве“, а с успехите си у нас и в международни срещи, както и с почти цялостното си участие в националния отбор през 1924 г., издигна пръв високо името на българския футбол, написа златни страници, беше дълги години образец за подражание и с право стана любимец на софиянци... Неслучайно през пролетта на 1923 г. и румънският „Триколорул“ пожела да гостува именно на „Левски“. Тази вест предизвика неопикуема радост и хвърли всички ни в небивала възбуда...»

Тук ще направим малко отклонение от разказа на д-р Сп. Генов, за да напомним отново и тревожното условие, поставено от румънския клуб: че пристига за мача в София, но като му бъде заплатена

предварително сумата от 20 000 лв. Все пак — както е известно — намерен е своевременен изход от критичната ситуация, защото седмина смелчаци още на другата сутрин подписват в Популярната банка полица, за да не се провали очакваният празник. От пуснатите билети в клубната каса за един ден постъпват 50 000 лв. И «Левски» записва ценната победа с 1:0. Реваншът в Букурещ през с.г. е още по-убедителен — 4:2.

Ето и по-ранни куриози.

По идея на Цветан Генев през 1919 г., включително на мача със «Славия» (0:1), левскарите слагат и вратовръзки, от които наскоро се отказват във варненския зной след първото полувреме срещу «Тича» (1:4).

През 1920 г. бащата на Петър Стоянович (съосновател и състезател от първия тим на «Левски», по-късен негов клубен председател) се връща от чужбина, донасяйки 5–6 чифта футболни обувки. Някои от играчите възнегодували, че за едни ще има чепици, а за други — не. Тогавашният домакин и състезател Симеон Янков (Симето), със съгласието на капитана Цеко Генев, решават следното: «На левите постове — по една лява обувка, на десняците — дясна. За другия крак — някоя по-стара лична собственост...»

Впрочем рамкиран във времето е десетгодишният период, в който «Левски» е призната сила. Винаги на своя пост като несменяем капитан и централен нападател, Цветан Генев си е казвал тежката дума за победите над «Кубан» и «Галиполи» (1919–1922), над «Рус» (1923) и срещу румънския «Ромкомит» (1924) в София. Снимки го показват при турнетата в Турция, Германия, Франция през 1925 година. От тогавашните и по-късни капацитети е изтъкван като добър разпределител, създаващ положения за партньорите, ненадминат в дрибъла и подаванията. След години Иван Радоев ще сподели, че в атаката на родния клуб най-силно се извявали Генев и Н. Мутафчиев (Колишчето). Доайенът в спортната ни журналистика Стефан Нойков е на мнение, че Цв. Генев, Н. Мутафчиев и К. Йовович са владеели най-големите тънкости на футболната техника за времето. А ето как е представен Цеко във в. «Спорт» през 1924 г. преди заминаването за Виена и Париж с националната единайсеторка: «Центърфоруард. Като голям тактик той изпъкна във всички досегашни състезания, притежавайки качествата на опитен европейски футболист.»

Отредено му е да бъде сред първите, обличали националната фланелка (на 21 май 1924 г. срещу Австрия във Виена — 0:6), както и когато постигаме първото равенство в междудържавните изпитания (на 17 юли 1927 г. срещу Турция в София — 3:3). Той обаче не е на олимпийската арена през 1924 г. в Париж срещу представителите на Ирландия (0:1)... И д-р Спиридон Генов не отрича този факт: «Какво за съжаление се случва? Ден или два преди мача Цеко е имал някакво остро скарване с П. Гр., един от водачите на тима. Поводът не се знае от разпитаните сега живи играчи, но сигурно брат ми е бил предизвикан и тежко засегнат, тъй като иначе е сдържан и коректен. Едва непосредствено преди срещата, когато състезателите са били вече на стадиона, П. Гр. и другият водач Ал. Д. нареждат титулярният централен нападател Цв. Генов да не играе (за наказание!) и да бъде заменен с резервния Т. Владимиров от „Славия“. Поразен от тази вест, Цеко закрива с две ръце лицето си и отчаян се тръшва на близката кушетка (разказано ми от очевидеца Ал. Хр., който добави: „Ако Цеко беше играл, сигурно щяхме да победим“)... А както разказваше преди години съиграчът Гено Матеев, щом научили за смяната на централния нападател, съотборници отиват при него и му заявяват, че и те няма да играят... Брат ми обаче успява да ги увещае да мислят

ПРЕДИ ВСИЧКО ЗА ИМЕТО НА БЪЛГАРИЯ И ФУТБОЛА НИ да играят така, както биха играли и с него! Така постъпва само един истински спортсмен и голям патриот, какъвто и беше Цеко, а самият този факт говори ясно колко необходим и незаменим е бил за тима...»

И през следващите години Цветан Генов е на върха на атаката в «Левски», давайки своя принос и за представянето на международното поле. След победата например в Париж през 1925 г. над «Стад Франсе» (2:0) в. «Пти журнал» пише: «Доста дълго нашите гости са господари на положението. Те превземат топката, играят си с нея, като ни напомнят играта на уругвайците и миналогодишната олимпиада. Накрая в полумрак публиката засвидетелства победата на българския спортен клуб „Левски“ чрез дълги и горещи овации.»

През 1928 г. Цв. Генов заминава да следва в Париж. През 1932 г. в. «Спорт» съобщава, че го е ангажирал за свой специален кореспондент, анализатор на технико-тактическите качества на тамошните отбори. Същият вестник — след спечелването на Балканската купа през с.г., помества в мерена реч «Писмо до Цеко

Генев в Париж» от Ангел Катастрофата (така е наричан националният ни вратар от 1925–1927 г.). Ето някои стиха:

*Блянове на всички приказни кумири
веч осъществиха спортните факири...
След борба гореща само с три водача
купата я взеха младите играчи...
Няма вече слава, Найдо, Кольо, Кики —
някога кат теб форвайти велики...
Хип-ура! — извиквам с тези два-три реда
в чест на славната ни Белградска победа...*

Горещо поздравление на автора на емоционалното посвещение, което още веднъж свидетелства и за уважението към «синята» и национална легенда Цветан Генев!

Той не остава безучастен и към футбола във френската столица — разказва д-р Сп. Генев. И уточнява: играе и става първия български треньор по футбол в чужбина (на «Серкъл де Спорт Франсе»). Завърнал се у нас, е един от големите радатели на «Левски», член на управителния му съвет. Проявяваше жив интерес към чуждестранни ръководства, даваше и на мен да му превеждам такива от немски, а самият той знаеше френски, като

*ИЗУЧАВАШЕ НОВИ ТАКТИЧЕСКИ ПРИЙОМИ,
ВНЕДРЯВАШЕ ГИ В ИГРАТА НА СИНИТЕ...*

Идва ред да подчертаем, че именно с треньорската режисура на Цветан Генев «Левски» за първи път триумфира като шампион на страната през 1933 г. Тогава в печата е представен като «най-подготвеното лице за футбола в България»... През 1934 г. работи два месеца с националите, които са свикани в Банкя, и е с тях на балканиадата в Атина.

След десетина години смъртта го изтръгва от редовете на ветераните...

На панихидата, устроена от съиграчите в «Левски» през 1955 г., присъстват много почитатели, бивши футболисти от «Славия» и други клубове, дейци... Вдъхновена реч за благородния характер на Цветан Генев, за великолепната му игра и безкористните му заслуги на

футболното поприще произнася Никола Мутафчиев, в чието писмено наследство са съхранени изповедни слова, които биха подхождали и за клубния му капитан: «Живях като в приказка. Искам да кажа... за полета след топката, за чувството, че ей сега ще пробием, че ей сега ще бъдем пред противниковата врата, в която топката ще влезе, ако ще на нея да има и решетки».

МАЙСТОР НА СВЕТКАВИЧНИ УДАРИ И НЕОЧАКВАНИ ГОЛОВЕ КОНСТАНТИН МАЗНИКОВ (ДЯВОЛЕТО)

Роден на 5 април 1905 г. в София в семейството, откърмил още двама футболисти на «Левски» — по-големия брат Васил (дългогодишен деец и член на управителния съвет), както и по-младия Радослав, повече известен като Ради, обличал редица години преди войната и вратарската фланелка на националния тим...

Константин получава ранна закалка в клона «България», слял се през 1919 г. изцяло с «Левски». Като състезател «дяволува» повече от десетилетие на терена, превръщайки се в една от първите легенди на Големия син отбор. В периода 1924–1927 г. отстоява поста си на ляв инсайт в българската представителна единайсеторка, записвайки 5 междудържавни мача, включително във Виена срещу Австрия (0:6) и на олимпийските игри в Париж срещу Ейре (0:1). Нисък на ръст, но набит и бърз, зареден с енергия, той впечатлява с индивидуална техника, която му позволява да бъде ловък импровизатор, а и находчив стрелец. Няколко пъти с «Левски» е столичен първенец, носител на общинската купа «Улпия Сердика» (1926, 1930), вицешампион на страната през 1925 година. След прекратяване на състезателната кариера е авторитетен спортен деец. През 1938 г. е национален селекционер...

За съжаление, още преди да навлезе в третата възраст, е сполетян от тежко заболяване, което го приковава на легло.

Почина на 22 октомври 1967 година.

В. «Спорт» ни пренася в атмосферата на федеративния мач със «Славия» през есента на 1923 г., който е важна отправна арена за понататъшната възходяща линия на «сините»: «Стеклата се масово към

игрището публика преживяваше минути на рядка екзалтация, която, намирайки естествен израз, се разразяваше в шумни спорове...

ПРЕЛЮДИЯ НА НЕЩО ГОЛЯМО

което трябваше да заглуши писъка на това величествено море от хора, в което с увлечение се къпеше погледът на всеки... Играта започна. Подета бързо от играчите, летейки вихрено във въздуха, топката описваше като величествен серпантин красиви кръгове и с видим каприз и явно кокетство се носеше ту към единия, ту към другия край, като че ли поставена в недоумение и колебание да разбули загадката и да реши страшната дилема!...»

След това емоционално встъпление коментарът изтъква прозиращото надмощие на «Левски», който благодарение на свързана, прецизна и разумна игра отбелязва първия гол, а след почивката вкарва още два срещу един, постигнат от «белите». А един от победителите, бляскаво изпълнили задачата си, е Константин Мазников — автор на две от трите попадения в противниковата врата. Този успех има своето историческо значение, защото с него е прекъсната хегемонията на «Славия» и в края на краищата «Левски» ще бъде столичният първенец за 1923–1924 година. Така е даден отговор и за конфликтната ситуация в мача със «Старата госпожа» през лятото на 1922 г., когато Мазников е контузен, а съиграчите му настояват съдията да отстрани и виновника, но човекът със свирката не е съгласен и те напускат терена, за което им е присъдена служебна загуба, а «Левски» демонстративно излиза и от Софийската спортна лига... Най-старото шампионатно дерби ще продължи чак след паузата от цял сезон, когато «отцепниците» се завръщат в организираната Софийска спортна федерация.

«Левски» натрупва все по-голям опит, обогатен и в срещи с чуждестранни отбори. Десет от звездите му записват имената си и в първите два междудържавни мача — срещу бъдещия австрийски «Вундертим» във Виена и на олимпийския турнир в Париж срещу Ейре. По повод на второто изпитание знаменита клубна фигура като Иван Радоев си спомняше, че удар на Константин Мазников разтърсва рамката на ирландската врата. За класата на Дяволето в ония години свидетелстват отбелязаните голове в столичното първенство, а и срещу съперници от чужбина, включително «Триколорул» (4:2), Средна Унгария (2:0), «Нюрнберг» (1:7). От изчисленията на Георги Манов

може да се съди, че попаденията му на двата фронта са около 50... В нашия печат са документирани редица ласкави оценки, които го сочат като «Добър дрибълор», който ловко поема топката и умее да я задържа в краката си. Представян е често в самостоятелни пробиви. Пасовете му са с точен адрес. Наричан е «майстор на неочакваните голове», който пред целта взема решенията си бързо и безкомпромисно. И заключението е, че е «един от най-опасните форуарди, поради изненадващите и светкавично бързо отправяни шутове».

Вече споменахме за първите му две участия с лъвския герб на гърдите. Сред титулярите е и на 10 април 1925 г. в Истанбул срещу Турция (1:2 на кален терен, при необективно съдийство, а и с изваден от строя вратар, заместен от лявото крило). В «Спортна седмица» от онова време може да се прочете следното за Константин Мазников: «Българите напъват... Левият инсайт със силен замах бие в камата, обаче с красив плонж вратарят спасява разкошно битата топка».

На 30 май 1926 г. в Загреб той е сред дръзналите да водят с един гол до 75-ата минута срещу «плавите», но влязъл техен резервен играч обръща резултата с хеттрик до 1:3. Няма късмет да дочака победа и на 15 май 1927 г. в София срещу Югославия (0:2), която е призната сила на полуострова.

Вижте обстановката тогава: «Единственото нещо, което занимаваше столичани, бе тоя мач. Млади и стари мислеха и говореха за него. Още от 5 ч. игрището на „Славия“ е блокирано от хиляден народ, а по булевард „Македония“ гъмжилото напомняше ежедневната навалица на „Царя“. Реферът обяви почването на играта. Потръпваме от тази виртуозност на форуардите да се самообладават пред гола, да нападат с устрем...»

Знаменателното е, че обличайки за пети път националната фланелка, Константин Мазников става вторият рекордьор на представителната ни формация, подобрявайки бройката от 4 мача на Никола Мутафчиев.

От разкази на Никола Мутафчиев пред сина му Константин можем да съдим за сърдечното приятелство между Колишчето и Коцо Мазников. За тия двама впрочем незаменими партньори, възхищавали всички като великолепни инсайти, печатът неведнъж е отбелязвал, че с техника и бързина са били страхотни в атака.

През 1938 г. настъпва смяна на поколението, което е в основата на националния отбор. На Константин Мазников е възложено да използва и срещата между «Б» отборите на България и Румъния в Русе (1:4) за подбор на нови единици. После той е в ролята на селекционер при изпробване на набелязаните млади кандидати за приеманата доскоро като официална среща с «един табун от млади жребчета» на Германия. След загубата (1:3) в София, Константин Мазников заявява, че надеждите му в някои играчи не са се оправдали. От дебютантите изтъква единствено Стоян Орманджиев. Заключение е, че футболът не е в задънен сокак. Другояче не е могло и да бъде, след като новите попълнения не са били предварително калени и изпитани — държавният тим не се съставя и обиграва за 10 дена или 1 месец...

За тежкото здравословно състояние на някогашната звезда след две десетилетия научаваме от документ, запазен в архивите на футболен ветеран. Това е заявление, подписано от Симеон Янков (Симето), с което националите от парижката олимпиада се обръщат към спортната ни централа, излагайки аргументите, че и на тях заслужава да се присъдят почетни звания. Срещу 16-те имена се посочват данни за състезателната кариера, като се изтъква, че тия «пионери са живата история на родния футбол» и не са добре материално, че се нуждаят постоянно от медицинска помощ и лекарства. За Константин Мазников се дава такава характеристика: «Лява свръзка — пет години в националната единайсеторка. От физическа преумора страда от паралич. Лежи в леглото неподвижен. Той и Никола Мутафчиев са най-ярките жертви на спортното ни движение»... Като се отбелязва, че вече на някои е дадено званието «заслужил майстор на спорта», се изразява недоумението, че на първоучителите и основоположниците, прославили в чужбина българското име, такава чест не е оказана... Този вопъл към ръководната инстанция така и си остава глас в пустиня.

За смъртта и на тази легенда нашата общественост научава от три-четири реда в рубрика с най-дребен шрифт...

ПЪРВИЯТ НАЙ-МЛАД НАЦИОНАЛЕН ДЕБЮТАНТ КИРИЛ ЙОВОВИЧ (ВАГОНЕТКАТА, КИКИ)

Роден на 29 декември 1905 г. в София.

От старата «България» преминава в «Левски» през 1919 г., записвайки 9 сезона. Изключителен талант, бързо напредва и се утвърждава като ляво крило в компанията на по-възрастните в отбора. Архивни източници го сочат като «голям техник с гъвкава фигура и трикова игра», като нападател, който умело дриблира и центрира, като създава положения за другите. Облича фланелката с държавния герб в 3 мача, включително при премиерата във Виена и на олимпийските игри в Париж през 1924 година. Столичен първенец (1923–1925 г.) и носител на общинската купа «Улпия Сердика» (1926 г.). Всеотдайно служи на клуба и като неуморен деец. Треньорският му мандат в «Левски» през 1936/1937 г. е увенчан с шампионските лаври.

Почина на 9 февруари 1976 година.

Откърмен е в махалата на «Левски» — люлката на основателите и на следващите знаменитости, оформили *ГОЛЕМИЯ СИН ОТБОР* през двайсетте години. Тогава участва в най-старото дерби със «Славия», включително и при първата официална победа в края на 1923 г. (3:1), когато е прекъснатата хегемонията на «Старата госпожа». Взема участие в международните мачове с «Галиполи» («скитация се» руски емигрантски тим); с румънските «Триколорул» и «Ромкомит», разписвайки се с по един гол; с будапещенския «ФК 33» и др. Така на състезателната арена е рамо до рамо с прочутия вратар Петър Иванов (Вертер), с железните защитници Александър Христов (Шкубата) и Симеон Янков (Симето), с неуморимите совалки Гено Матеев и Иван Радоев в халфовата линия, с братята Мутафчиев (Мърцо и Колишчето), с Цеко Генев (Генерала) и Коцо Мазников (Дяволето) в нападението.

Прилежен ученик е на играещия треньор Миша Борисов, който и на този пост не сваля военната си руска униформа. Йовович спазва наставленията в съхраняваната впоследствие половин век ученическа тетрадка, в която на 79 страници е преписано ръководството на виенчанина Георг П. Блажке «Как изучавам и преподавам футболната игра».

В какво се състои международният принос на десетината избраници от «Левски» в националната единайсеторка личи от един коментар на наш наблюдател за мача с Ирландия на олимпийските игри в Париж: «Когато на стадиона „Коломб“, наред със знамената на всички държави, плющеше и българският флаг, нашия тим отстояваше пред очите на публиката качествата и името на България. В сърцето на Франция ние накарахме света да заговори за нас, да тръпне пред устремите ни, да познае и разбере, че чадата на мъничката страна имат несъкрушим дух...».

Ето как понякога резултатът (0:1) не казва всичко за представлението на правоъгълната сцена, включително и при събитието, което бележи, че във футболната география се е появил още един жител, от който най-популярният спорт може да има само полза.

В ЧЕЛНАТА ФАЛАНГА

на това голямо начало е и Кирил Йовович (Кики, Вагонетката). Особеното за него е, че само седмица преди олимпийския прощъпалник той регистрира на мача във Виена срещу Австрия (0:6) един своеобразен рекорд, оказвайки се първият най-млад наш дебютант с фланелката на националния тим. Тогава той е на 18 години, 4 месеца и 23 дни. И чак след десет години друг играч ще нанесе следващата корекция в тази почетна графа. Що се отнася до следващия от «Левски», ще трябва да измине четвърт век, за да се появи явлението Георги Соколов (Йогата), свалил възрастовия лимит на 16 години, 10 месеца и 25 дни, оглавявайки българската колона за всички времена.

Ето и спомен от третия мач на Кирил Йовович с националната фланелка, разказан от самия него две години преди да почине пред патриарха на спортната ни журналистика Климент Симеонов: «На срещата с Турция в Истанбул ръководи местен съдия, макар да ни беше казано, че е англичанин. Той отмени няколко гола — мои и на Никола Мутафчиев. Загубихме с 1:2. Почти през цялото второ полувреме се

борехме с играч по-малко — вратарят ни Андреев бе тежко контузен и бе откаран в болница. На вратата застанах аз и спасих няколко удара. На трибуната зрители възкликвали:

»ВАЙ, ВАЙ — И ГОЛОВЕ ВКАРВА, И ГОЛОВЕ СПАСЯВА!«

През 1925 г. „сините“ са из Европа по маршрута Нюрнберг — Дрезден — Париж — Страсбург — Бордо — Руан — Париж — Ривиерата. На „най-голямото турне“ се връща през 1934 г. вестник „Левски“ в редица подлистници в по-свободен фейлетонен маниер. Описаните факти, разбира се, имат и своята документална стойност. За мача със „Стад Франсе“ в Париж (2:0) има такива редове: „Отобусите спряха пред игрище «Буфало», цялото обградено с покрити трибуни. Слаб дъждец ръмеше и ние предполагахме, че ще видим терена разкалян. Изненадани останахме обаче от зелената като кадифе трева, която не позволяваше на дъждеца да разкаля терена... Реферът даде сигнал. Рефер и половина, а не като нашите... Лапна свирката и забрави, че е французин. И заради това му безпристрастно рефериране не може да смогне и се отзове на всички покани от разни клубове и градове от цяла Европа...“

Първите минути домакините имат инициативата, но по-късно настъпва обрат. И авторът продължава: „Особено се прояви Кики Йовович. Той изигра няколко положения така майсторски, че извика възхищението на цялата публика, която запомни името му и започна да го подканя: Кики! Кики!... Но и той не се шегуваше. Към 25-ата минута от движение със страшен шут, какъвто едно време само Кики притежаваше, открива резултата — 1:0 за «Левски»...

ТОЗИ ГОЛ СЕ ПОМНИ И ЩЕ СЕ ПОМНИ ЦЯЛ ЖИВОТ от тия, що имаха щастието да го видят. Гол, ама какъв гол, не ти е работа — страшно силен шут, и то в движение!“

Второто полувреме крайната отбрана на „Стад Франсе“ става жертва на нова паника, предизвикана от развихрилото се българско крило. Бековете се виждат в чудо да парират заплахата и един от тях, вместо да подаде на вратаря, си отбеляза автогол — 2:0. Заключение: „Играта на «Левски» бе неописуемо добра!“

Веднага още в Париж постъпва съблазнително предложение към Йовович от британски мениджър — за „Селтик“ срещу 300 000 франка. В Бордо обаче на Вълшебния стрелец е отредена зла участ. Читателят изтръпва от описанието: „В титулярен състав сигурно

щяхме да победим, ако в 20-ата минута при срещата на Кики с десния халфбек (испанец) не се чу един пукот. Йовович като сноп се стовари на земята. Донесоха носилка и го отнесоха в хотела, а ние продължихме с понижено настроение. Полувремето завърши 0:0, а вторият хафтайм ни направиха 2 гола и загубихме... Вечерта ни дадоха банкет, в ушите ни обаче пицеше пукотът от счупения крак“.

Само пострадалият е могъл да каже колко му е струвало това нещастие в зенита на възходящата, но злополучно прекъсната кариера. Няма го в игра и следващия сезон.

За класата му в ония години свидетелства и анкета по случай „златната сватба“ на българския футбол през 1959 г., чиито резултати са публикувани във в. „Спорт-тото“. В графата за най-добро крило личат следните имена: Кирил Йовович, Асен Панчев, Вучко Йорданов... При раздаването на официалните награди по случай юбилея Кики е само „Отличник на физкултурна работа“.

И добре, че като най-ценна награда от миналото го съпровождат спомените и не заглъхват в паметта му овациите от времето, когато се е подвизавал със синята фланелка или с държавния герб на гърдите. А сърцето му е стоплено и от възторга при спечелената от „Левски“ под неговото треньорско ръководство шампионска титла през 1937 година.

Веднъж в третата възраст се редеше на дълга опашка за билети, за които трябваше да загуби немалко време. И се чу глас: „Сторете път на славния ветеран. Той заслужава да ги получи, без да чака. И дори безплатно!“ Скромността обаче не му позволи да прережда другите, да не остави лептата си. Не стори и знак на недоволство или възгордяване. Достоен за уважение!

Най-сетне имах възможност за разговор с дъщеря му Румяна, която е запазила фамилното име на баща си. По повод на написаното от мен, тя добави:

„Заради пълното си себеотдаване като футболист той прекъсва учението си в немския колеж. Има доста неприятности в заможното семейство (4 братя и 2 сестри) и разривът стига дотам, че родителите му кореспондират с него по пощата. Като научава за чуждестранната оферта, едва не пощурял от възмущение, изтъквайки като немислимо едно напускане на любимия си клуб, на родината, на чието футболно бъдеще се е обрекъл. Съвсем рядко ме е посещавал в спомените си. Чуждо му беше всяко самохвалство. Дължа много на неговите

математически способности, за да се дипломирам... А той обичаше да се вглъбява и в писанията на философи... Повод да бъда горда с него бе присъствието му на Олимпийския конгрес във Варна (1973 г.). Тогава телевизионният екран ни го показва сред почетните гости, редом с други от първите ни олимпийци.“

ОТ АВТОРА

Роден съм в София на 15 юни 1928 година. Завършил съм български език и литература в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, както и треньорската школа по футбол. Бях състезател на „Левски“ от 1951 г. до 1956 г., с едногодишно прекъсване като военнослужещ висшист в Пловдив — ДНА. Голмайстор съм на „Левски“ за 1954 г. с 11 попадения. В клубния справочник (1914–1999 г.) фигурирам с 63 шампионатни мача (22 гола); 11 мача за купата на страната (3 гола); 7 международни мача (3 гола). Водя се шампион за 1953 г., както и финалист с.г. за националната купа. Участвал съм в „Б“ националния отбор, както и в сборния на София (1954 г.).

От 1957 г. до края на 1999 г. бях на щатна работа като журналист във в. „Народен спорт“. Отразявал съм две световни първенства (1966, 1974 г.), олимпийския турнир в Мюнхен (1972 г.), около двацет турнира на УЕФА за юноши до 18 и 16 години.

Автор съм на книгите: „История на футбола“ (претърпяла две издания през 1984 и 1987 г.); „България на футболния глобус“ (II част 1970–1980 г.); „Утрото на футбола“ (1988). Съавтор съм на „България на футболния глобус“ (I част — 1970 г.); „Върхове на българския футбол“ (1969), „Малка футболна енциклопедия“ (1970); „Англия-66“; „Мистър Футбол“ (1994); на годишника „Футбол“ от 1968 до 1991 година. Кореспондент съм бил на „А Бола“ (Лисабон), „Пшегльонд спортови“ (Варшава), „Спорт“ (Катовице), „Спорт“ (Братислава). Сътрудничил съм и в други чуждестранни вестници.

Член съм на Международната федерация по история и статистика на футбола, участвайки в нейните издания и разработки.

ВЛАДИМИР БОЖИКОВ ЗА АВТОРА

Той беше една от емблематичните фигури на „Левски“ преди половин век. Хората от моето поколение още помнят онзи великолепен гол през 1951 г., с който Попето (така гальовно го наричаха всички) закова 2:0 срещу армейците и ги отказа от всякакво по-нататъшно желание за игра. А онова положение два-три сезона по-късно, когато след класически изигран двубой с един от най-големите футболисти в нашата история Манол Манолов (Симолията), синият нападател по превъзходен начин го елиминира и светкавично намери вратата?...

Футболът не беше единственото му призвание. Неговите забележителни интелектуални способности, солидното му образование и вече натрупаният състезателен опит естествено го насочиха към спортната журналистика... Повече от 30 години във в. „Народен Спорт“ той неизменно беше едно от водещите имена в областта на футбола. През тези години работехме заедно в редакцията — понякога бюро до бюро, понякога стая до стая и мога да свидетелствам за неговите изчистени до крайност стил и маниер на работа, за непресъхващата му трудоспособност, за вечната възискателност... Попдимитров мислеше и за тези, които идваха след нас. Без шум, съвсем естествено около него се оформи група от хора, чийто подход към голямата журналистика несъмнено бе улеснен именно от неговия „футболен университет“.

Съвсем закономерно журналистиката даде възможност на Попдимитров да прекрачи на следващото стъпало — футболната литература. Неговата изследователска склонност, страстта му към „дълбаенето“ в историята на футбола го направи автор на десетина книги... Годишниците на българския футбол (в съавторство) бяха най-стабилното статистическо четиво 23 поредни години.

Споменах „статистика“. Димитър Попдимитров е сред малцината у нас, отдадени на тази изключително трудна и

неблагодарна задача и с право заема мястото, означено от древните римляни като *primus inter pares* (пръв между равни).

Владимир Божиков

Из очерка във в. „Левски“, 2001 г.

Издание:

Автор: Димитър Попдимитров

Заглавие: Големият син отбор

Издание: първо

Издател: Издателска къща „Тип-топ прес“

Година на издаване: 2008

ISBN: 978-954-723-018-7

Адрес в Библиоман: <https://biblioman.chitanka.info/books/7926>

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.